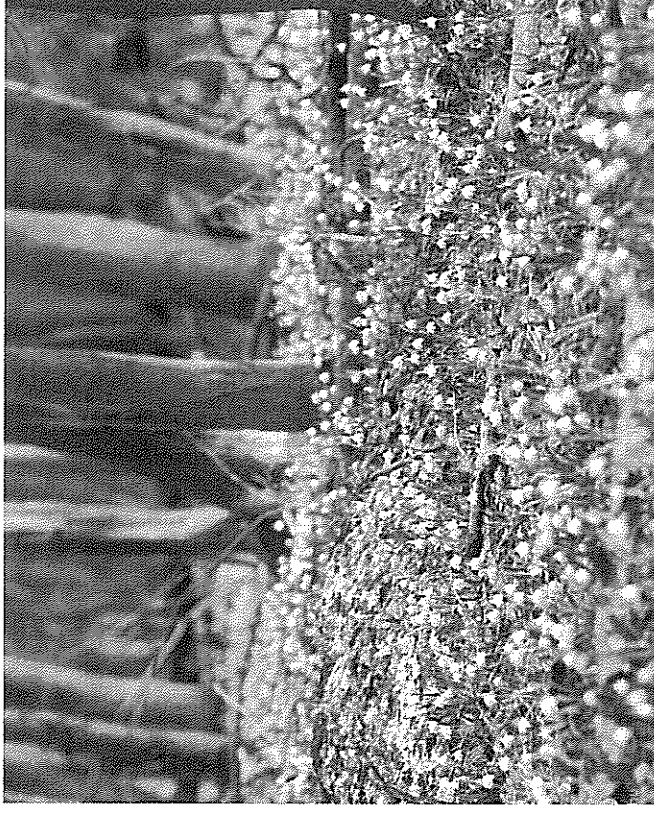

GERSEKARÁT

TELEPÜLÉSKÉPI

ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Górszék: bemutatása	5
3. Örökségünk -építészeti és táj értékek	15
4. Eltérő településkarakterek	27
5. Górszék: építészeti és szellemi hagyományok	29
6. Információs felületek	39
7. Ajánlások	41
8. Zárószó	51
Felhasznált irodalom, impresszum	52

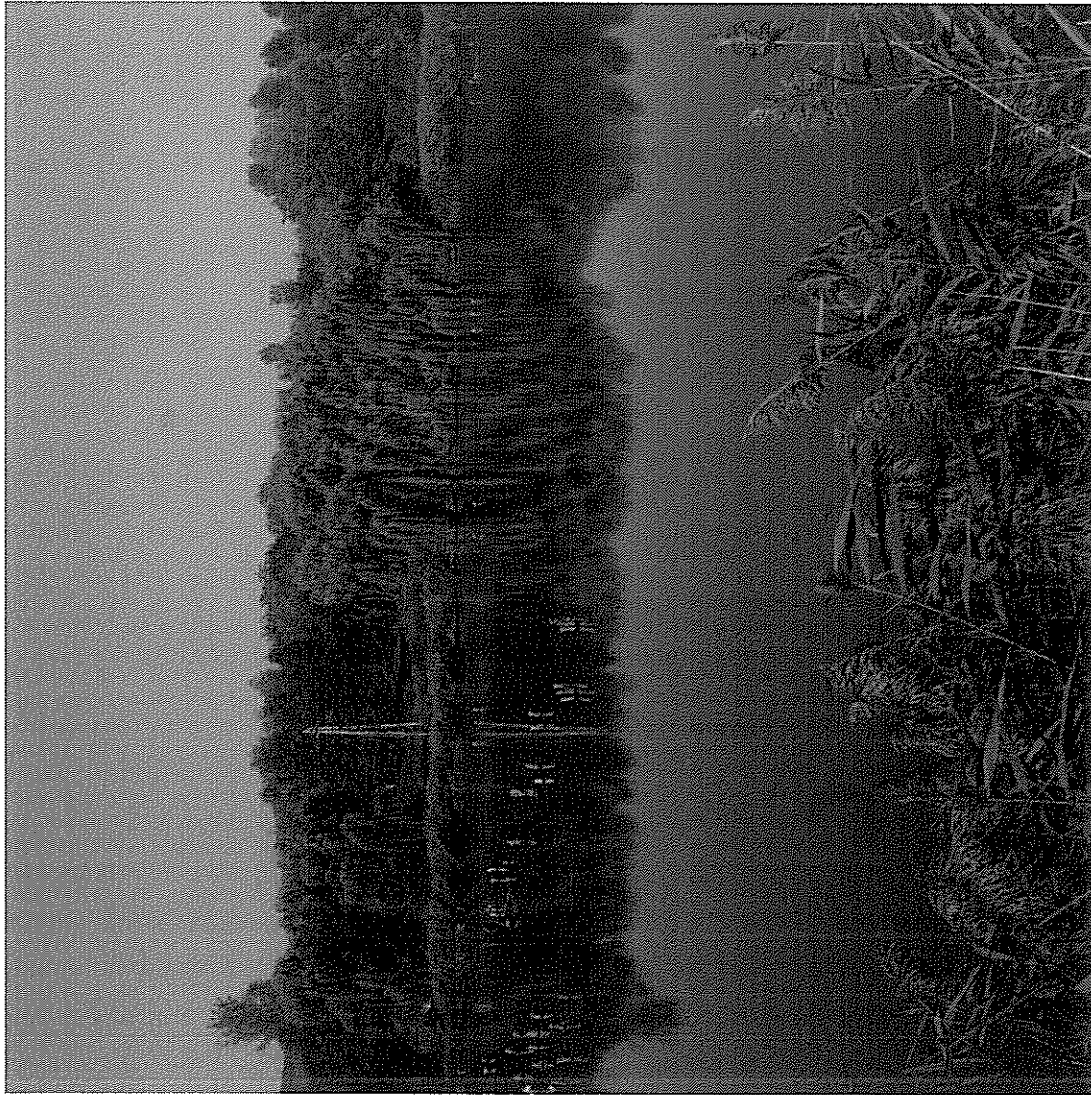

BEVEZETÉS 1

*Megfogni a megfoghatatlant,
Nyakon csípni az időt?
Lehet...
Állj szembe a felkelő Nappal,
És nezd a felszálló kódát!*

Érdekes dokumentumot tart a kezében az olvasó.
Egy pillanatképet.
Képek sorából kibontakozott képet, amely a készítő és közreműködők szemén át mutatja be egy hosszú történetű település életének és terének jelen pillanatát. A pontot, ahová az idők során eljutott.
A pontot, ahonnan tovább indul. Ez a pont mindjárt újra más lesz.
A változás állandósága alakítja ki majd a mind újabb képeket.
Ha körülnézünk a tájban, a faluban, láthatjuk benne évszázadok nyomát:
gazdag képzeletünk elénk tárhatja a következő éveket.
Ha megállunk és befogadjuk mindezt, belehelyezzük magunkat és leállítjuk az időt, meglátjuk benne a jelen pillanatot.
Kép mindig annyi lesz, amennyi szemlélő és amennyi pillanat.
Nezzük így! Ez a most.

GERSEKARÁT BEMUTATÁSA 2

Nehéz kiragadni valamit a természetes közegéből, és lecsupaszítva bemutatni azt. A folyamatos párbeszéd, az egymásra gyakorolt hatás, ami egy környék települései között fennáll, ahogyan az épített és a táji környezet - benne az emberrel - egymásra reagál, alakítja ki a közös képet.

A térség általános bemutatása

Gerskarát községi jogállású település, Vas megyében déli részén fekszik a Vasvári járásban, a járási székhelytől, Vasvártól dél-délnyugati irányban nagyjából 5 km-re. A község legdélibb közigazgatási pontja már határos Zala megyével. Tájékoztató beosztás szerint a település a Nyugat-magyarországi peremvidéken, mint nagytájon terül el, a Felső-Kemeneshát kistérségén, mely a Rába folyó jobb partjának kavicsatakaraóján helyezkedik el.

A Felső-Kemeneshát 23 településére juttatott az elöregedés és a gazdasági hanyatlás jellemző, az összes település lakosságszáma csökkenő tendenciát mutat, zömében aprófalvakból áll a településhálózat, gazdasági, kulturális és történelmi központja Vasvár, a hajdani Vas vármegye és a Vasvári (Székes)káptalan központja.

A terület a Vasi Hegyhátnak nevezett néprajzi táj. A vidék egyik legismertebb természeti látnivalója a Gerskarát déli részén elterülő Sárviz-tó. A település északi részén található Fias-tó egyike a Vasi-Hegyhát fennsíkján kialakult talajvíz által táplált tavaknak.

A község bemutatása

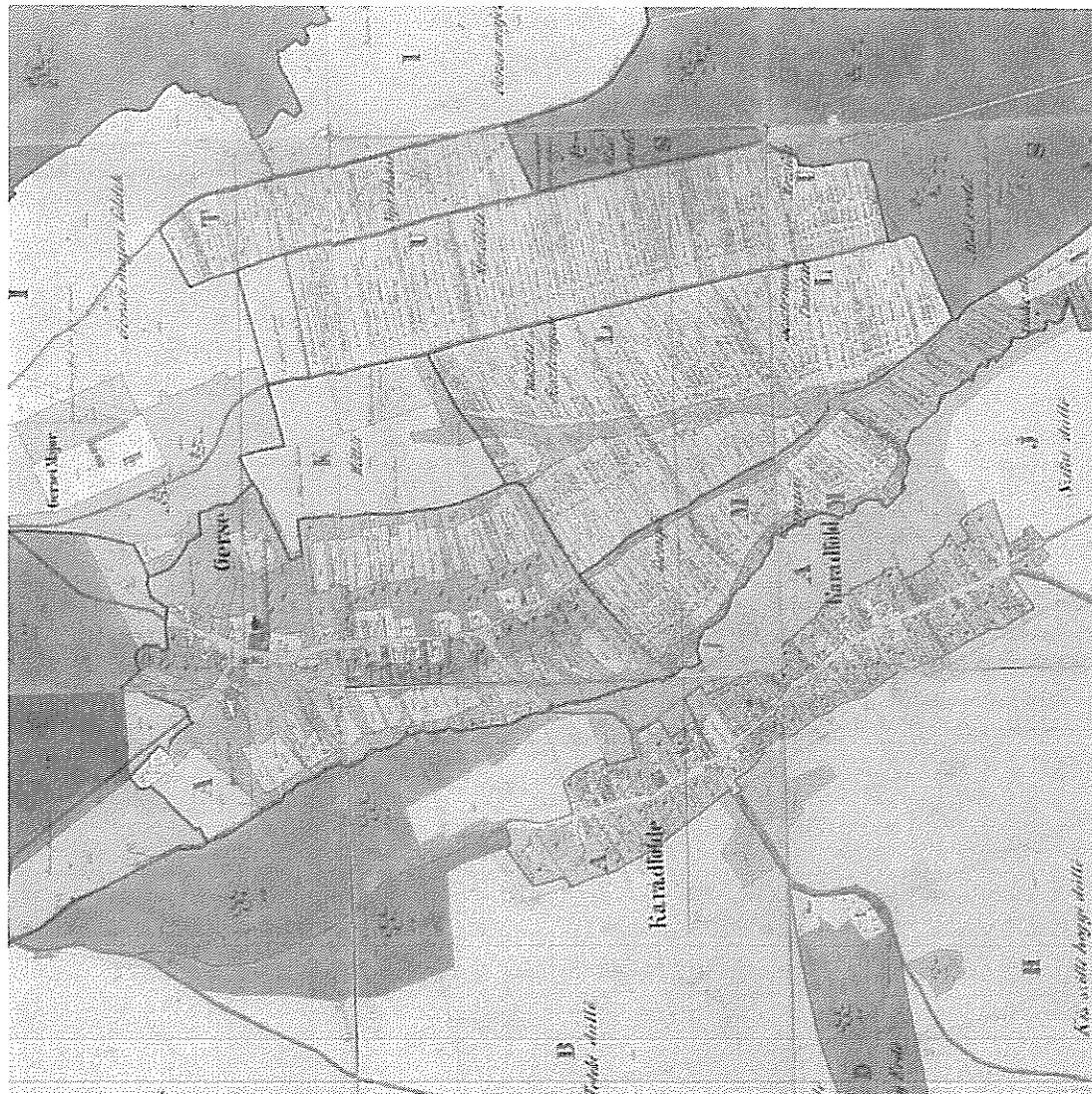
A történelem mérföldkövei

A mai Gersokarát helyén a középkor folvamárn két önálló település fektett: Gersel (Golsa, Gelse) és Karátföld (Korlathfeldte, Karátfölds), melyekről központos oklevelek is megemlítköznek. Gerséről egy 1272-ből való, Karátföldről pedig egy 1314-ből való oklevél. 1950. október 1-től a két korábbi település Gersokarát néven összeolvadt és azóta alkot egy új községzetségi egységet. A két korábbi település helyén hosszú ideig erdőség volt, a települések kialakulása írtásos tevékenység eredménye volt. A terméshozott erdők egy része a mai napig megőrződött Gersokarátban, a település két legfontosabb utcája közötti területen, úgy, mint egy belső erdős-parkos zöldterület Gersokarátban.

Mindkét oklevél hazánk belpolitikailag instabil korszakából, a 13-14. század tájáról származik, az utolsó Árpádok alatt megerosódó kiskirályok és az Anjou-házból származó Károly Robert uralkodásának első szakaszából, mikor is a belső ellátott egység megteremtéséhez épp a kiskirályok hatalmát kellett megteremtő. A Németújváriak befolyási területe volt Gersa, teljes egészében a Gersai Pethő birtoka, de a Nádasd nemzetségéből Gersai-család Károly Robert oldalára állt, amit a Németújváriak bosszúja követett. A hosszan elhúzó csatapaták után csak Gersai Margit maradt életben, de ősei húsegerre hivatkozva a király neki adományozta atyja minden korábbi javadat. Főképpen Magyar Pál révén Károly Robert utóda Nagy Lajos király is megerősítte őket birtokukban.

A községek közel a magyarországi Török Hódoltságához gyakran ki voltak téve a háború pusztításainak és gyvötrelmének a 16-17. század nyomán több ízben is. Ebben a korban a többször is elnéptelenedett a község, az újra telepítést már a törökök is megakadzték, ill. a felszabadító háború után Bécsből irányították mindezt a 18. század elején. Az újkorban a Feste-tics grófok birtokát képezte, első iskolája is ebből a korszakból való (1726).

A dualizmus korában már megmutatkoznak a modernizációs jegyei is, új iskolát létesítettek, postahivatal is működött, és környékszegény is létesült röviddel az új világháború előtt. A két világháború közötti korszakban új iskola épült a Klebelsberg-féle oktatási reform részeként („emeletes iskola”), bevezették a telefon is.

Demográfiai mutatók, gazdasági helyzetelemzés

A község lakosságszáma a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2005-ben 762 fő volt, míg 2015-ben 639 fő, ami elég intenzív csökkenést mutat, 123 fővel csökkent a lakossága, ami több, mint 12 fő/év átlagban.

Az egykori Gerse község lakosságszámának alakulását az első hiteles adatnak az 1869-i évi tekinthető, mely „A Magyar Királyság országának 1900. évi népszámlálása” c. statisztikai kiadványban leltető meg. 1869-ben a polgári lakosság az év végén 313 főt tett ki, mely közel egy emberöltő alatt a duplájára emelkedett, az 1900. év végén 566 fő volt. Karátfold esetében az 1869. évi lakosságszám $3\frac{1}{4}$ fő volt, 1900-ban pedig 549 fő. Lakosság-számban és a lakosság növekedésének arányában is hasonló mutatókat ért el a két település. A 20. század elején némiképp csökken a lakosság Gersén, az 1910-es népszámlálási adatok szerint 542 fő lakja. Karátfold lakossága pedig 708 fő, mely betelepülés útján növekszik. 1920-ra 627 főre emelkedik Gerse lakossága, Karátfold lakossága előtti a 820 főt, 1930-ra ismét csökken Gerse lakosságszáma, 580 fő lakja, míg Karátfold lakosságszáma 909 főre emelkedik.

1950-től Gerssekarát néven egyesítik a két említett települést, melynek az akkori lakosságszáma nagyjából 1400-1500 fő körül mozgott a 20. század második felében, 2000. január elsején 813 fő a lakónépesség, mely jelen munka készültékor nagyjából 620 fő körüli állapotot tükröz.

A község a Vasvári járásban helyezkedik el, mely a 290/2011. (XI.26.) kormányrendelet meghatározása szerint „Komplex programmal fejlesztendő járás” kategóriába tartozik. Az előbb említett meghatározás tekintetében társadalmi és demográfiai, lakás és életkörülmény, helyi gazdaság és munkaerő-piaci, ill. infrastruktúra és környezeti mutatókat kell vizsgálni. A KSH által 2011. márciusában kiadott Öregedő falvak a Nyugat-Dunántúlon c. kiadványában az imént említett mutatókat vizsgálva Gerssekarát öregedő településnek minősül: öregségi index cca. 150%, öregségi nyugdíjban részesülők aránya 8-11 % között mozog, magas az aktív korú lakosság elvándorlása is. Az adatok a 2010. január 1-i állapotokat tükrözik.

A termelőszövetkezet 1995-os megszűnésével a helyi munkaerő távolabb könyyszerült munkát vállalni. Lőrést a környező városok (Körömend, Vasvár, Zalaegerszeg, ill. kisebb részben a távolabbi Szentgotthárd, Szombathely) biztosít munkalehetőséget. Nem elhanyagolható az ausztriai munkát vállalók létszáma sem. A mezőgazdasági termelés néhány helybéli és környékbeli család illetve vállalkozó kezében összpontosul. Néhány munkahelyet jelent a falusi vendéglátás is. A lakosságban jelentős méretű előregedés tapasztalható, a nyugdíjas korosztály aránya magas.

Településmorfológiai vizsgálat

A település utcahálózatára vonatkozó legkorábbi morfológiai adatok a Habsburg Birodalom I. katonai felméréseinek adataira épülnek. A település belterületének zöld felület és beépített terület arányában 250 éves távlatban sincs túl nagy eltérés. Az akkori falvakat övező erdőterület mára szántóként funkcionál.

Az egykori Karátföld település, ami gyakorlatilag a mai Dőcsa György utcának és annak folytatásának a Petőfi Sándor utcának felül meg, a szalagtelkes útfalu jegyét hordozza. Ezen falutípus kialakulásának kora a 12-13. századra tehető, mely egybeesik a két korábbi településrészről szülő első oklevelek kiállításának dátumával. A szalagtelkes útfalvak az egyik legjellemzőbb települési forma Közép- és Kelet-Európa országai-ban.

A szalag alakú telkek hosszanti oldalaikkal érintkeznek egymással és alkotnak sorozatot. A telkek az utca felőli oldalán vannak a lakóházak, ezt követve a gazdasági udvar, majd az istálló, hátul pedig a pajta/csűr zárta le a telket.

Ez lényegében ma is hasonlóként van, legfeljebb a tel-keken fekvő épületek funkciójában történhetett változás (gaz-dasági udvar, pajta/csűr). Ez attól függ, hogy a telektulajdono-sok folytatnak-e valamilyen háztáji foglalkozást.

A Honvéd utca, Vasvári utca és a Szabadság utca foly-tatása a Béke utca is hasonló morfológiai jegyeket mutatott 250 éve a Dőcsa György utcához. E két előbbi utca a térképen egy dél felé elnyújtott Y-t formáz, melynek északi részén hal-maz szorúon helyezkednek el a telkek, míg a déli része inkább a szalagtelkes beépítettségre emlékeztet. Napjainkban a halmaz települési rész teljesen eltűnt. Mind a Dőcsa György utca, mind a Béke utca az elmúlt évszázadokban dél felé terjeszkedett Telekes község irányába. A község két főbb utcáját, a Dőcsa György és a Béke utcákat összeköti a Csengő patakon átmenő Horgos utca.

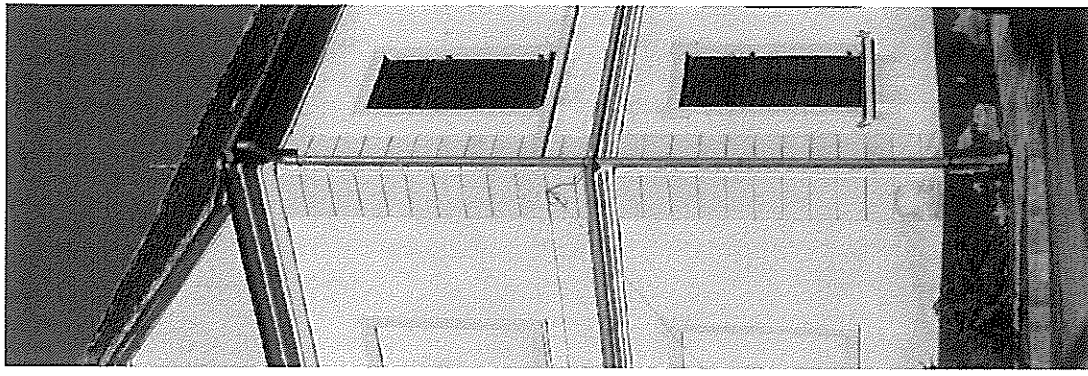
A települési alapfunkciók vizsgálatakor a eltérő tapasztalható a Dunántúl és az Alföld folyamának összevetésekor. Míg a Dunántúlon – elsősorban Vas, Zala és Baranya megyék-nél – az aprófalvas településhálózat az elterjedt, az Alföldön a közép- és nagyfalvak az uralkodó típusok. Okai 600 évvel ez-előtt keresendők.

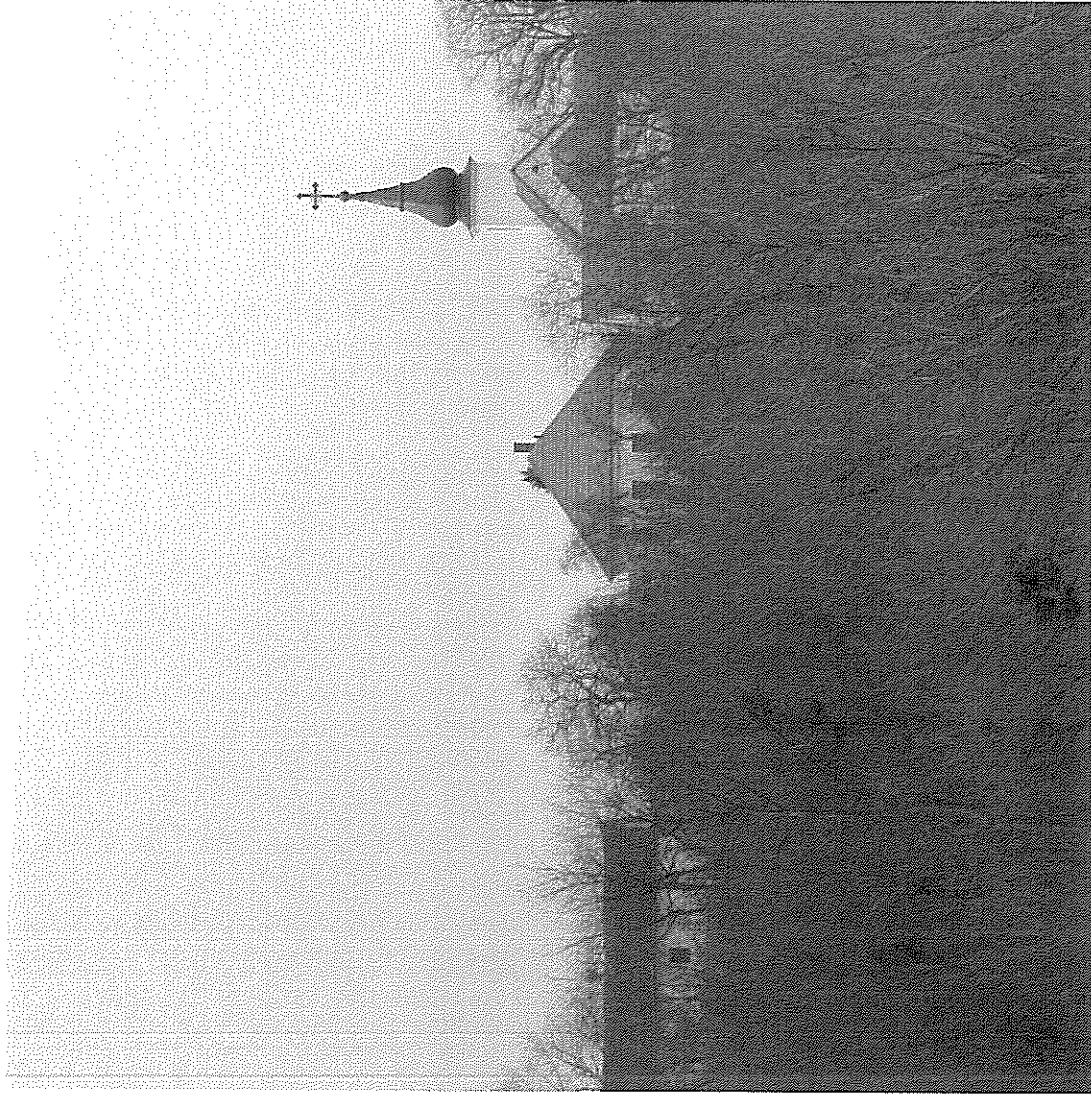
A 15. századtól hazánk folyamatosan harcban áll az oszmán seregekkel, de elsősorban a déli határokat fenyegetik. A nyugati országrész kevesebbet szenved a 150 éves hódoltsá-g korában, így itt a háború pusztításai kevésbé érintik a már az Árpád-korban kialakult településhálózatot.

Általánosságban kijelenthető, hogy a kisebb lakossá-g-számú települések esetében kevesebb alapfunkció található meg. Gerskevártón az alábbiakat találjuk: óvoda, általános is-kola, posta, élelmiszerbolt, italbolt, háziorvosi rendelő, fog-orvosi rendelés, internet, buszközpont, könyvtár, művelő-dési ház, kereskedelmi és vendéglátói helyek, vezetékes víz, csatornázás, vezetékes gáz ellátás, csapadékvíz elvezetés, c-Magyarországonként a művelődési ház és adott esetben a polgármesteri hivatal vehető igénybe, a szennyvízszállítás hűti, a szelektív hulladék elszállítása havi rendszerességgel megol-dott. A gyermekjóléti szolgálatot Vasvár működteti a közsé-günkben.

Változó beépítettségi típusokat találunk: családi házas, falusias fésűs és modern (amerikai) stílusú épületek is előfor-dulnak. Az épületek zöme földszintes épület, az emeletes épü-letek aránya csekély.

Funkcionálisan a legtöbb épület lakóház, más funkciók közül kiemelendő az igazgatási (Önkormányzati Hivatal, Pos-ta), kereskedelmi (Vegyesboltok, Vendégházak és Apartmanok, Dróhánypolt, Vendégházak), szakrális (Plébániahivatal, templom), zöld terület (park, tó, focipálya, teniszpálya), oktatási és kulturális (Általános Iskola, Óvoda, Könyvtár), egészségügyi (Orvosi ren-delő, Fogászati rendelő, Védőnői szolgálat), szociális (Család-gondozó szolgálat, konyha).

ÖRÖKSÉGÜNK ÉPÍTÉSZETI ÉS TÁJ ÉRTÉKEK 3

A 20. század folyamán több ízben is próbálták a két települést egyesíteni, de erre csak 1950-ben került sor. 1991-ben került kialakításra a Sárvíz-patak duzzasztásával, a falu déli határában a Sárvíz-tó. A község északi részén védett terület a talajvíz táplálta Fias-tó lápvilága, mely mellett húzódik a Fias-tó tanösvény.

Gersokarát község római katolikus plébániai központ a Vasvári Eszterosi-kerületen belül, mely a Szombathelyi Egyházmegye felügyelete alá tartozik. A Plébániához filiális Egyház-községként az alábbi települések tartoznak: Dobórhégy, Döröskő, Halastó, Nagymizdó, Sárfinizdó, Szarvaskend, Telekes. A második világháború vége óta, amikor a két zsidó boltost és családjaikat elhurcolták, a lakosság döntő többsége római katolikus vallású. Más vallás követői csak elvétve élnek itt. Nekik istentisztelet lehetőségére a közeli Szarvaskenden vagy Kőrösmenden van.

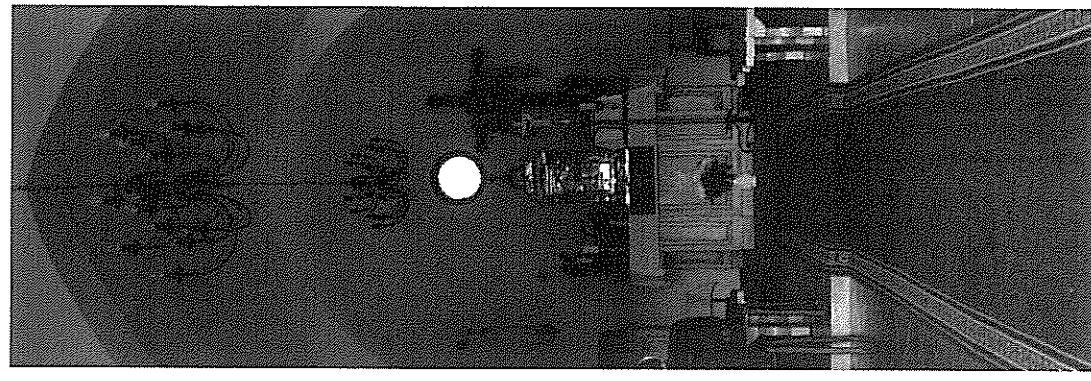
Épített örökség

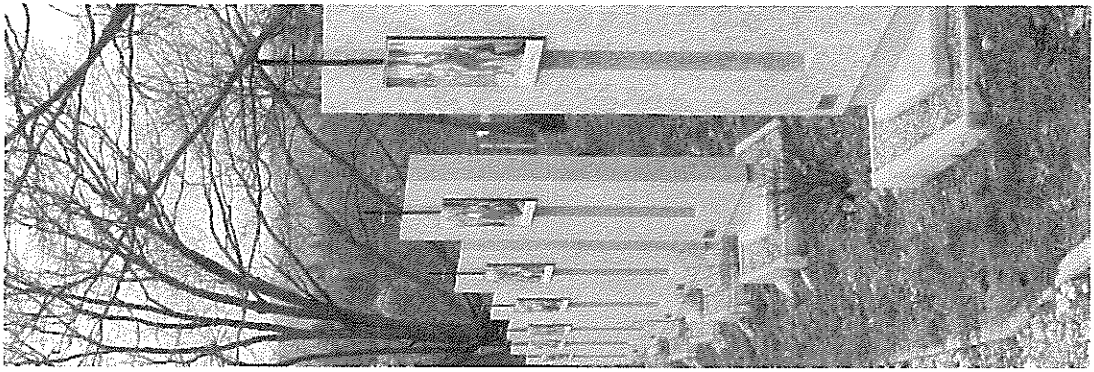
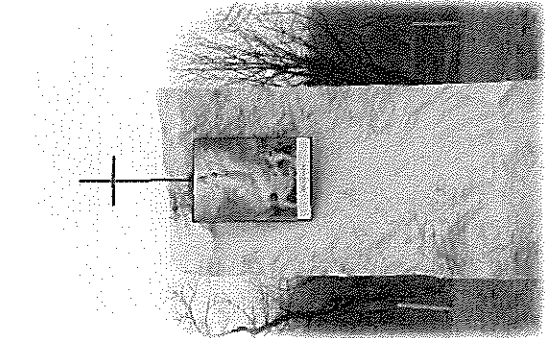
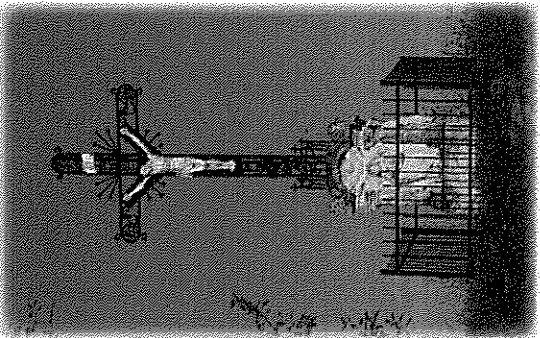
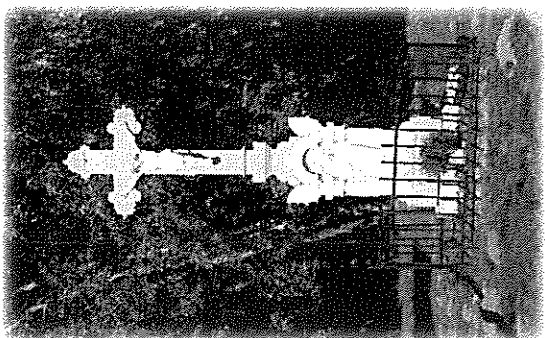
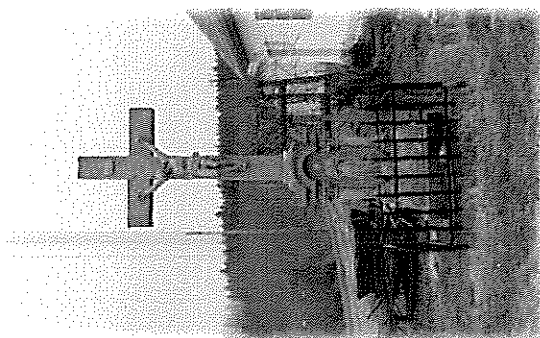
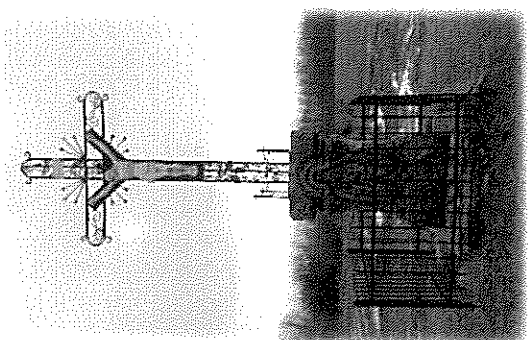
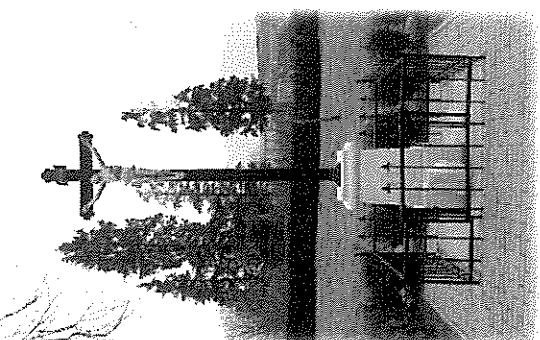
Gersokarát római katolikus templomának titulusa: Szent Kereszt felmagasztalása, pár éve újult meg EMVA támogatásból. Ezzel a titullussal a török idők vége óta szerepel a templom. Többször átépítették. Két eredeti harangját az első világháború idején beolvastották. Azok pótlása csak az 1920-as évek vége felé sikerült. A templom környéke volt az akkori hagyományok szerint a községi temető. Ezt a mai, a templomot körülvéző parkosított területen megfigyelésképpen jelzik is.

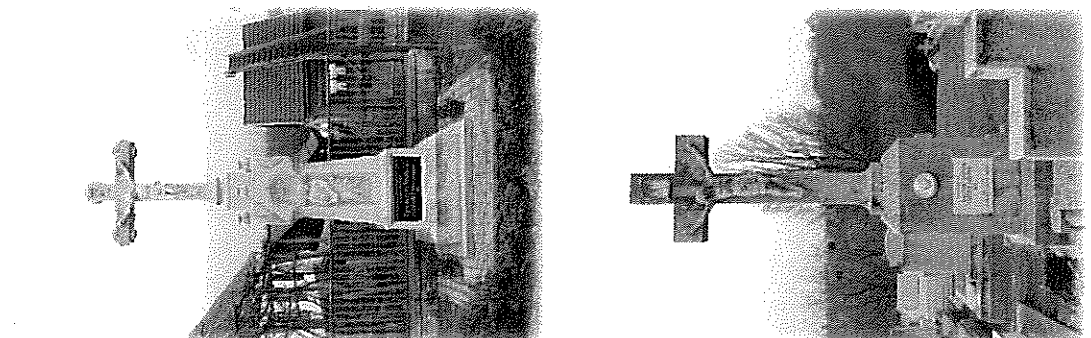
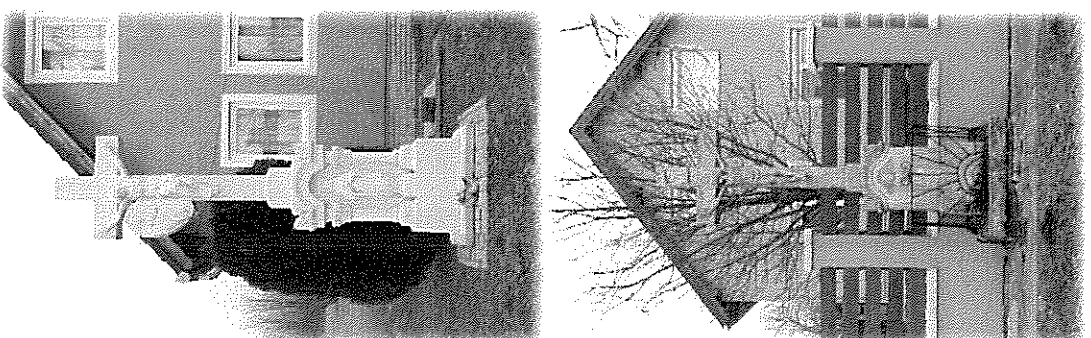
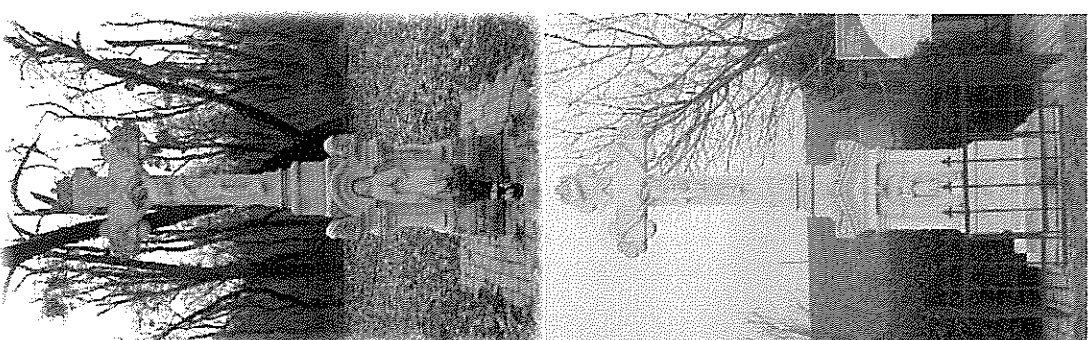
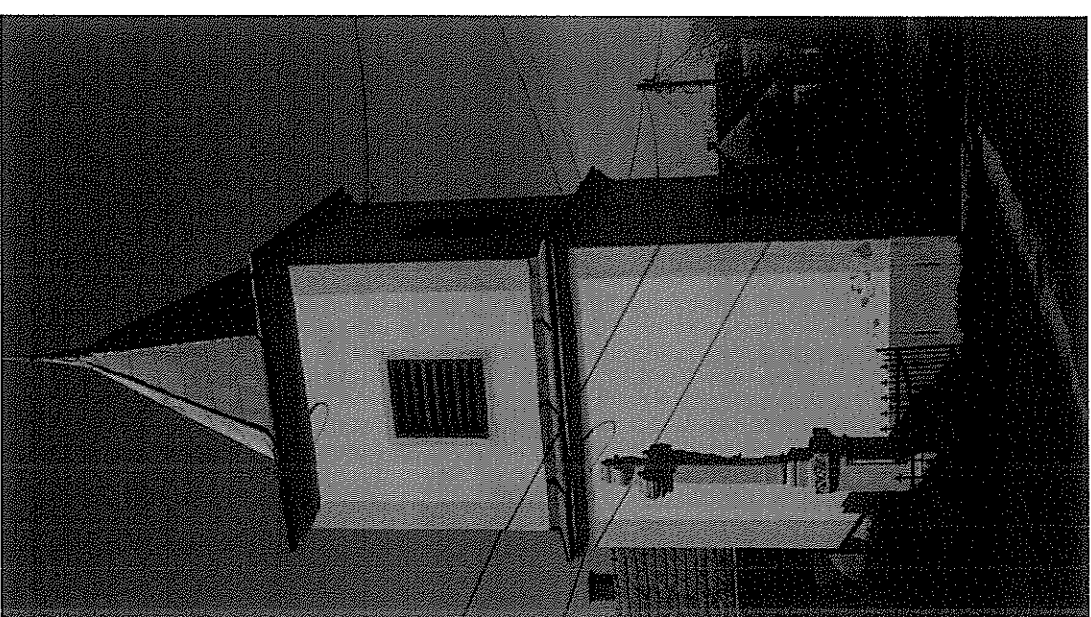
Óvoda és általános iskola: A község óvodáját 1969-ben adták át, bár korábban idény napközi és óvoda működött. Jelenleg az Telekesi Óvoda tagintézményeken működik. Az oktatás lassan háromszáz esztendőős. A jelenlegi iskolapépület a Honvéd utcában áll. 1986-ban adták át. Nyolc osztállyal és két napközis csoporttal működik, egyre csökkenő tanulólétszám mellett. Rövidesen kezdetét veszi az épület energetikai felújítása. 1991-ben sportsarnokkal bővült az épület.

A művelődési ház 1963-ban épült. Ennek kibővítésére 1978-ban került sor. 2010-ben egy tetőtér beépítéssel a duplaára nőtt a hasznosítható terület. Jelenleg a civil szervezetek bázisaként működik. Itt található a községi könyvtár is.

Postahivatal 1937-től folyamatosan működik. A mai épületet 1984-ben adták át. Megmaradása attól függ, hogy a település lélekszáma lecsökken-e 500 fő alá.

ÖRÖKSÉGÜNK ÉPÍTÉSZETI ÉS TÁJ ÉRTÉKEK 3

Természetvédelem

A terület általános jellemzése

Elhelyezkedését, fekvését, természetföldrajzi viszonyait tekintve Gersikarát község Vas megye déli, Zala megyével határos oldalán határára helyezkedik el. A település Magyarországnak kistájainak katasztere alapján a Nyugat-magyarországi Peremvidék nagytájában a Kemeneshát mezorégióján belül a Felső-Kemeneshát mikroregióban található.

A táj mai arculatát a földtörténeti korokban (pleisztocén és holocén) zajlott események alakították. A település környezete geomorfológiai közelítésben változatosságnak mondható, a Kemeneshát kiegyenlített, lejtársnyodó platója, melybe mélyen belevág a Sárviz völgye.

Geológiai felépítés

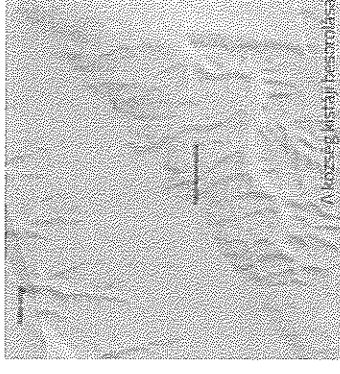
A tektonikai aljazaton változó vastagságú, túlnyomórészt folyóvízi üledékekkel, ós-rabai eredetű acidoofil kavicssaliummal, löszös, válygos képződményekkel fedett terület található.

Talajok

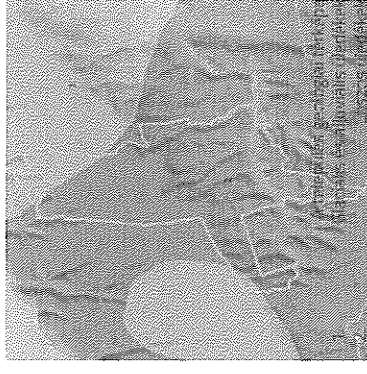
A kavicstakarón a jégkorszak utáni erdősülés során pszeudoglejes barna erdőtalajok fejlődtek. Ezeknek sokhelyütt ma is erdők állnak, de az erdőirtások nyomán ma nagy területen szántóföldi művelés zajlik. A településen átfolyó patakok mentén réti öntéstalajok is megjelennek, melyek természetvédelmi besorolása VII. kategória.

Vízrajz

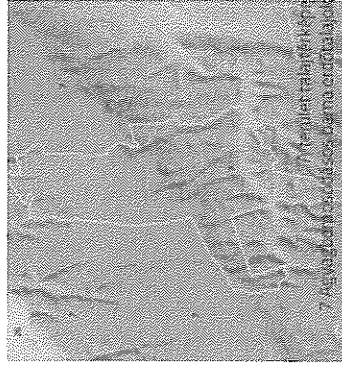
A település területén több vízfolyás található. Ezek közül a legjelentősebb a völgy alján folyó Sárviz, ahova a mellék-vizek érkeznek.

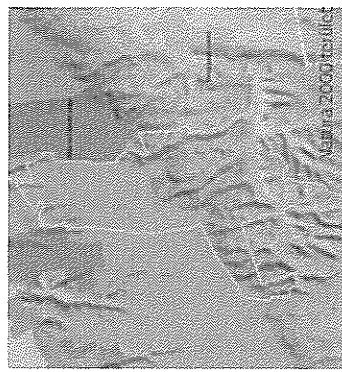
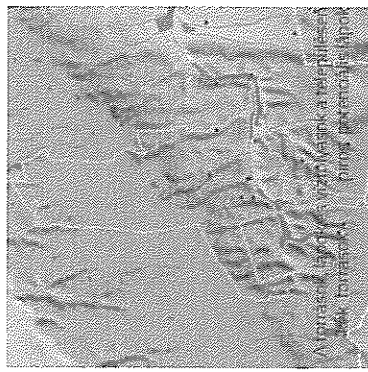
A község kistáj besorolása

A terület geológiai felépítése
Kavicsos és löszös üledékek

A terület talajának besorolása
7. kategóriájú talajok

A terület természetvédelmi vizsgálata

Potenciális vegetáció

A vizsgált terület potenciális vegetációja a Zólyomi-féle vegetáció-térkép alapján rekonstruálható. Növényföldrajzi értelemben a Pannóniai flóratartományon (Pannonicum) belül a Zalai flórajárásába (Saladiense) tartozik.

Országos védettség

A település közigazgatási területén országos jelentőségű védett nemzeti parki terület nem található. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényben meghatározott ex lege védettség (forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár) közül forrás és láp található a településen.

Helyi védettség
A település közigazgatási területén helyi jelentőségű természetvédelmi terület, őrtek jelenleg nincs.

Természeti területek

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 15. § (1) pontja alapján természeti területek minősül az erdő, gyepl, nádas művelési ágú termőföld. A természeti területekre vonatkozó aktuális adatbázis a hivatalos természetvédelmi oldalakon, jogforrásokban nem található.

Természeti közeli területek
Az OTÉK 30/A § (1) bekezdése alapján a mocsár, nádas és sziklás terület természetközeli területek minősül. Aktuális földhivatali nyilvántartás, ill. kiterítési térképfedvény hiányában a településen fenti művelési ágú földrészt nem ismert.

Érzékeny természeti területek (ÉTT) és Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT) A 2/2002 (I. 23.) KöM-FVM együttes rendeletben megjelölt kiemeltan fontos, valamint fontos ÉTT-k listáján a település nem szerepel.

Natura 2000 területek
A település kiterítetét az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendeletben kihirdetett, majd az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010 (IV.11.) KvVM rendelettel közze-tett Natura 2000 területek közül az HUBF-20052 Sárvíz-patakménte, valamint a HUON 20008Rába és Csömóc-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület érinti.

Ökológiai hálózati

A település közigazgatási területén az országos ökológiai hálózat kijelölésre került. A rendelkezésre bocsátott digitális fedvény alapján az ökológiai hálózat övezetei közül magterület és puffertartület található.

Az országos ökológiai hálózat térképe

magterilet
pufferterilet

Egyedi tájértékek

A település vonatkozásában az egyedi tájértékek listája ez idáig nem készült el, a nemzeti park webfelületén nem található.

Táivédelmi szempontból kiemelt övezet

A rendelkezésre bocsátott alapadatok alapján a település teljes fővárosi szimpontot nem érte el, a közkepvételek területe a lakjkepvételek szimpontjából kiemelt övezet kategóriába került besorolásra.

A tájképvédelmi övezet érintettsége

ment, valamint a HUON 2008RÁba és Csörnör-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területtel érinti.

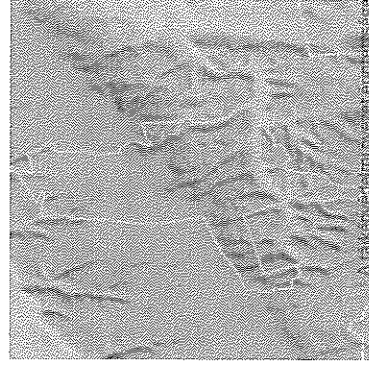
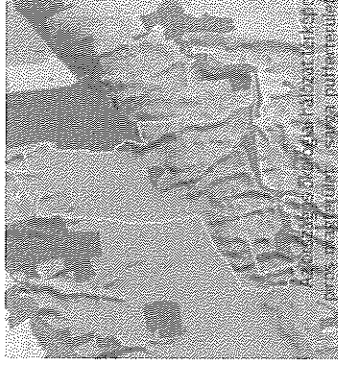
A természeti értékek bemutatása

A természetet életnek bemutatókása
A közeg területét a bemutatott térképeken láthatóan több természetvédelmi kategória is érinti. A vizes élőhelyek, köztük kiemelkedő jelentőségűek a lápok. A Kisegres szőlőhegy nyugati lábánál a Sarviz forrása szép cserjében bukkannak elő. A kis lápszem vize a kétlábúak (unka, ordei béka, götte) szaporodóhelye, partján magas zsúró és a vedett bugas sas is él.

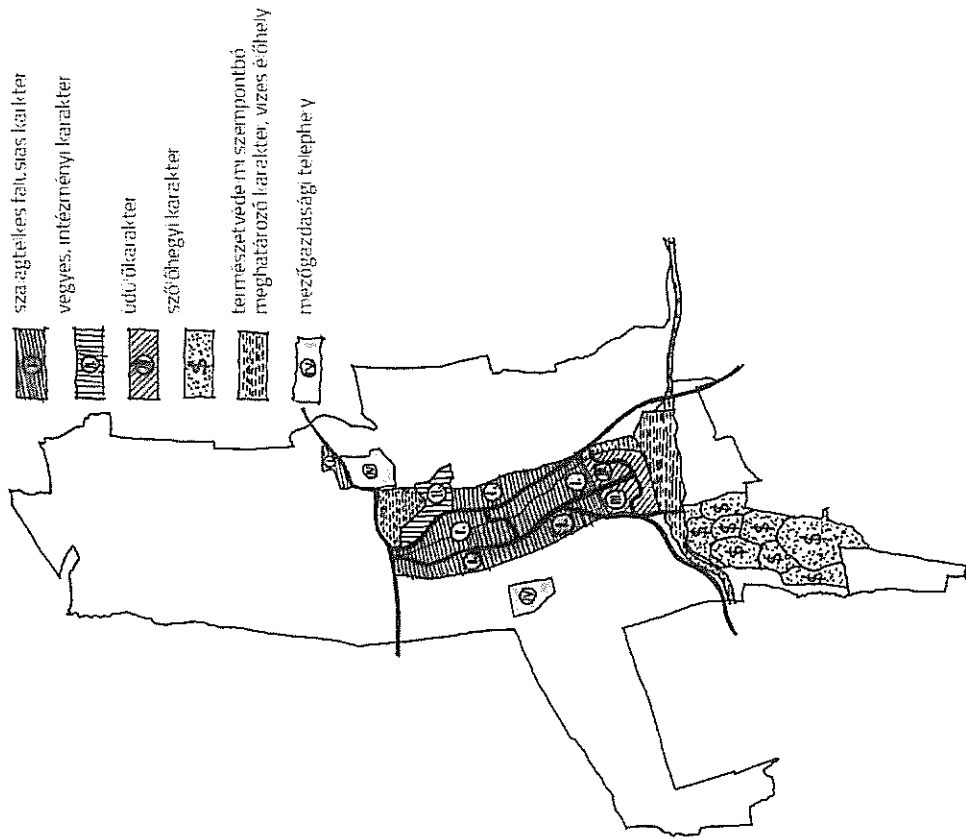
A szőlőhegyen a művelt területek aránya fokozatosan csökken. Az öreg présházak mellett a kavicsot borító cserjeszes, sovány gyopjelen, gyümölcsösök kaszálóiban él az agár, sisakoskosbor, gumós kőtorfú, csörgő kakascsimer, magyar szegfű, mezei pettyegőtető lizinka. A műveléssel felhagyott területeken mára másodlagos erdők fejlődtek.

A völgyben a Sárvíz patak felduzzasztásával a völgyben egy nagy jöletű tározó létesült, mely elsősorban horgászatnál hasznosított. A víz emellett számos vízi madár számára biztosít költsé- és fészkelőhelyet.

A település kulturálterének ordoi többségében tájdonen fajok-
kal (akác, fenyő) létesített iletetvények. Közül néhány erdő-
tagban még fennmaradtak cseresek, gyertyános tövisek. A
patakokat puhata ligetek, feherfuzesek, egeresek szegelyezik. A
természetszerűségű erdőkben a tavaszi főlake szőp állománya
ól. A közszeg belterületet mellett az iskola és a sportpályák mö-
gött szőp. Natura 2000-be kijelölt cseres erdő húzódik.

településképi szempontból meghatározó
eltérő településképi karakterek

ELTÉRŐ TELEPÜLÉSKARAKTEREK

Az eltérő megjelenésű területek karakterisztikájánál a terület-
tek lehatárolásánál a különbségek érzékelése egyrészt a valós
vizuális hatás, másrészt térképeszeti, harmadrészt potenciális
jövőképét meghatározó tulajdonságok alapján történik.

1. szalagtelkes falusias karakter

A települések történelmi magját jelentő utcahálózat,
a két szalagtelkes útifalu megjelenése egységes. Nem első-
sorban az egyöntetű épületállomány miatt, hanem a jellemző
települési térszerkezet, telekállapotok, és azok egyöntetű ké-
pezésére való törekvés mondatja ezt.

2. vegyes, intézményi karakter

Tervezett, huszadik század második felében kialakított
terület, mind épületállományának megjelenése, mind telek-
struktúrája nagyon vegyes. Külön jövőképét nem szükséges
felállítani neki, de nem összekeverendő a szalagtelkes falusi
részekkel.

3. uduli karakter

Mesterséges, a történelmitől idegen utcahálózattal, és
kialakulóban lévő egységes építészeti megjelenéssel részben
feltárt terület. Önálló egységet képez.

4. szőlőhegyi karakter

Történelmi jellemzők mentén alakult tipikus hegyháti
szőlőhegyi kultúrtáj, présházakkal, szőlő-, gyümölcsös-, ka-
száló- és kertterületekkel.

5. Természetvédelmi szempontból meghatározó karakter, vizes élő- hely

Mind a művi mind a természetes szabad vízfelületek, mind a
patakmedrek, mind pedig az őket övező árok, és engerdők idetár-
toznak. Megjelenésük egyedi arculati jellemzőkkel bír a településen
belső, ugyanakkor a telepő élet leíró arculati jellemzőként meghatáro-
zóak.

GERSEKARÁT ÉPÜLETEI ÉS RÉSZLETEI NAPJAINKBAN 5

Mindkét településrészen azonos archetipusai maradtak fenn a népi épületeknek. A klasszikus hátmuszartatú lakóházhoz legtöbbször egy kamra majd egy kis istálló és egy pajta sorakozott egyenes hosszban.

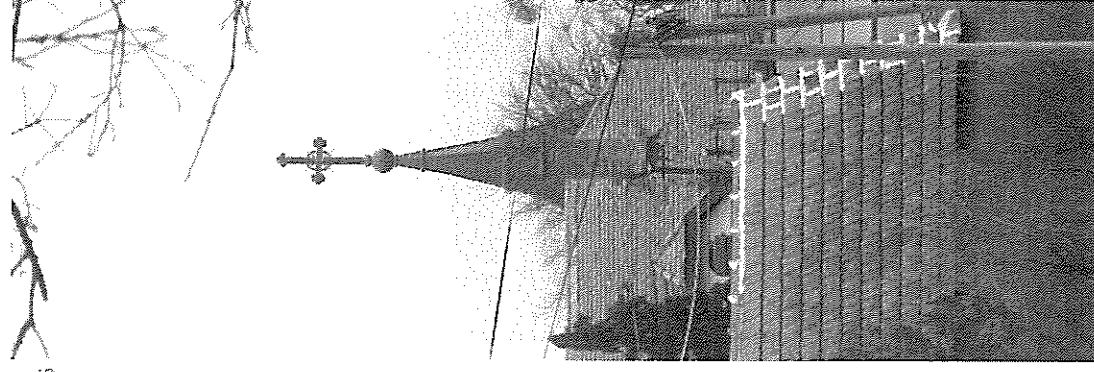
Az épületek méretei a térségben feltűnően kicsik. Maga a traktusszélesség sem haladja meg jellemzően az öt métert, de az épületek hossza sem kompenzálja ezt. Az utcák a dombok gerincén húzódnak, az épületek pedig a felső, még viszonylag kis lejtésű részre épültek, mielőtt a domboldalak meredeken lejtenei kezdenének.

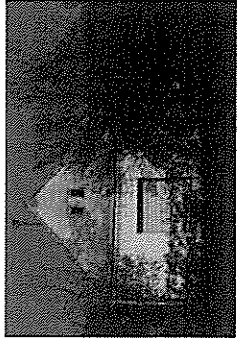
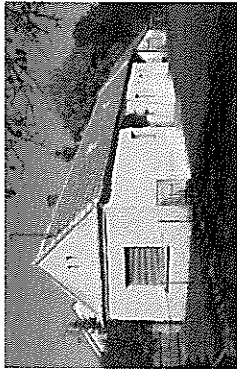
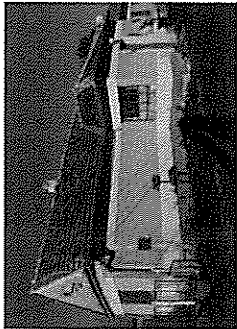
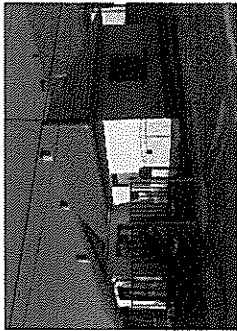
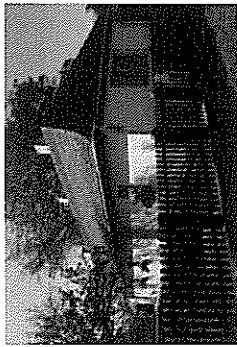
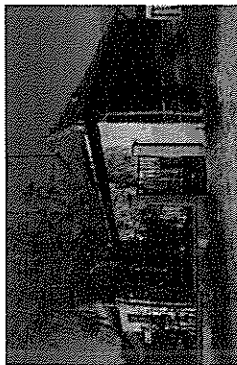
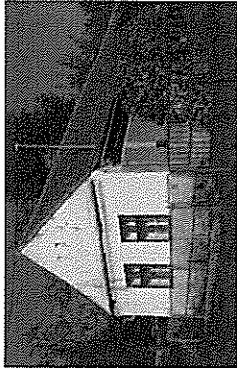
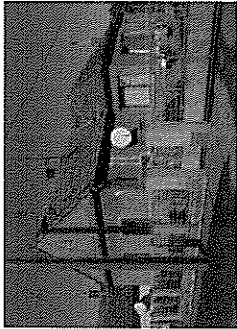
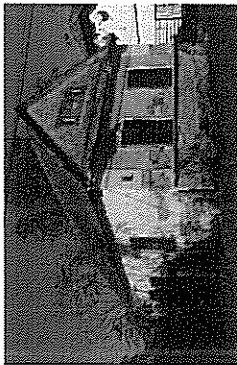
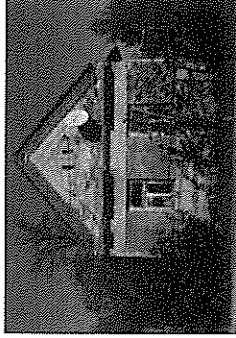
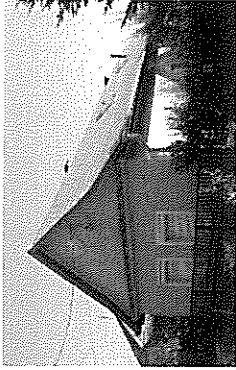
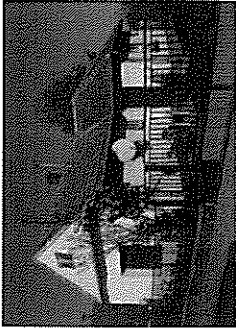
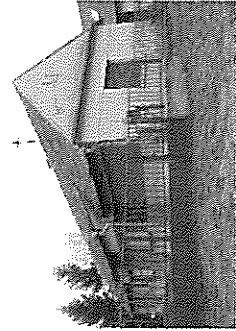
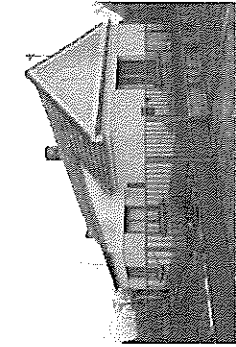
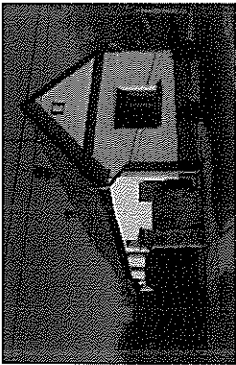
A település épületállománya többnyire a huszadik században épült, sok az egyöntetű, azonos kialakítású lakóház, és a gazdasági épületek sem mutatnak nagy eltéréseket. A különbséget főleg a bejáratok kialakítása jelenti, a legközvetlenebb formájú egyszerű nyílástól a lopott tornácra és kódolásán át, az egész előszobás bővítémenyig mindenre van több variáció, míg a toldalékos bejáratok lefedésére is vannak különböző jellemző megoldások.

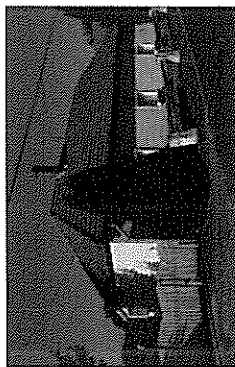
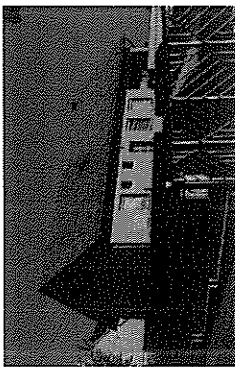
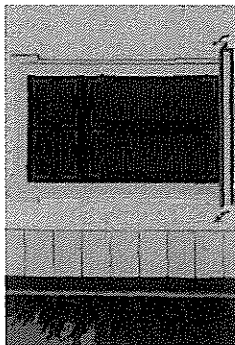
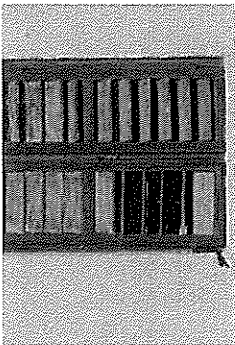
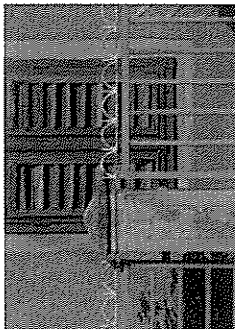
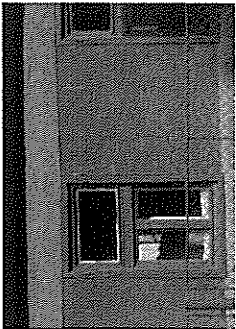
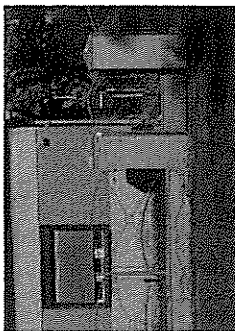
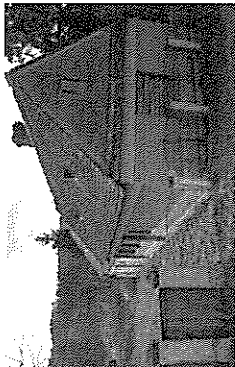
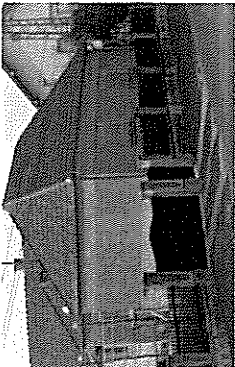
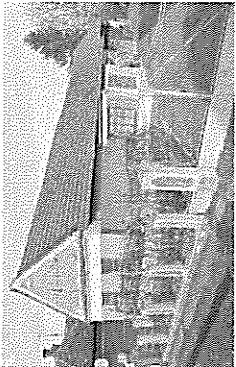
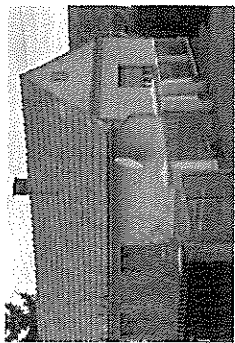
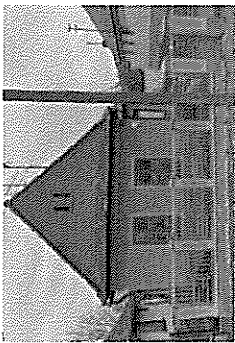
Az alap archetipus kétablakos oromfalas utcai homlokzatot jelentett, a díszítettség különböző mértékű volt. Az egyablakos kialakítások már a hatvanas évek átalakításainak köszönhetőek igen kis számú a térszféjlesztésben a kifordított házig eljutott típus. A széles utcafronti szárnyra a szűk telekméretnek sem hagytak volna sok helyet, de a demográfiai adatokból és az épületek, és főleg a melléképületek mértékéből arra lehet következtetni, hogy a térség gazdasága nem tudott annyira megújósodni, hogy méretesebb porták alakultak volna ki.

A hatvanas évektől az országos rendnek megfelelően típusházak épültek, de valamennyi övtized hagyott nyomot a településképben a maga jellemző előírás szerinti épületeivel, majd divatirányzataival.

A házak jellemzően előkertesen épültek, az utcafronton kerítéssel lezárt 2-3 méternyi előkerttel. A kerítéseknek van egy jól lehatárolható típusossága, amely az épületek alakulásával egykorú lehet. Falazott lábazat és falazott oszlopok közt állított kerítésmezőkkel, íbosztusabb kerítésoszlopokkal. Az oszlopok vakoltak, díszesek. A mezők közül a legrégebbiek mives lakatos vagy kovácsolt szerkezetek, de vannak ezeket kiváló deszkapalánkok és lemezből vágott kerüendő megoldások.

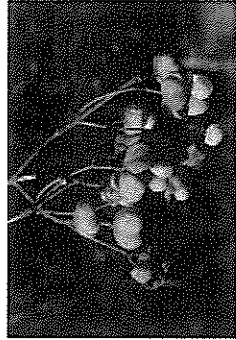
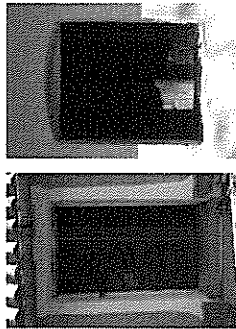
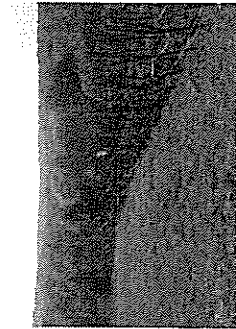
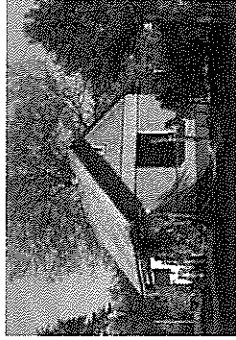
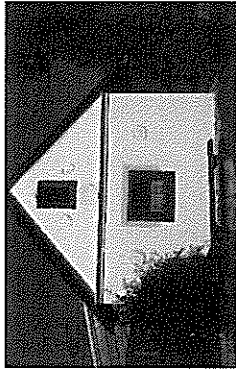
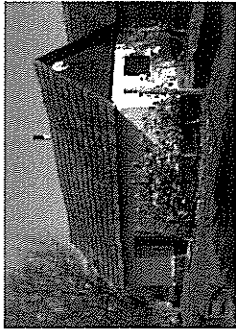

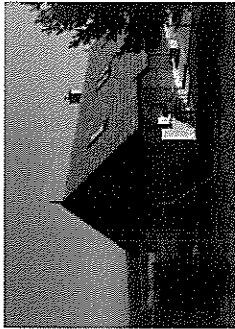
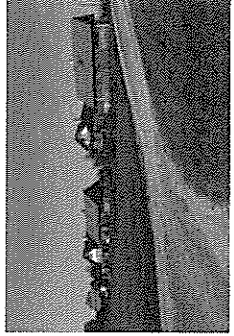
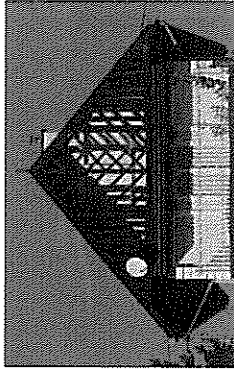
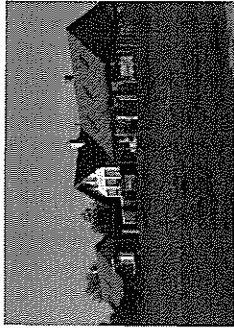
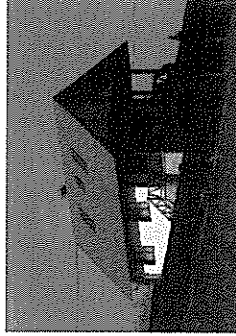
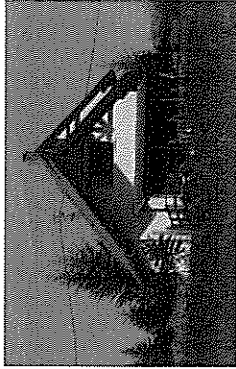
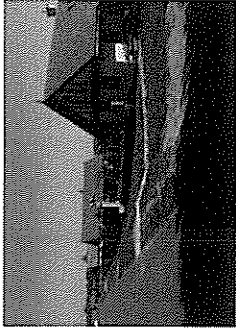
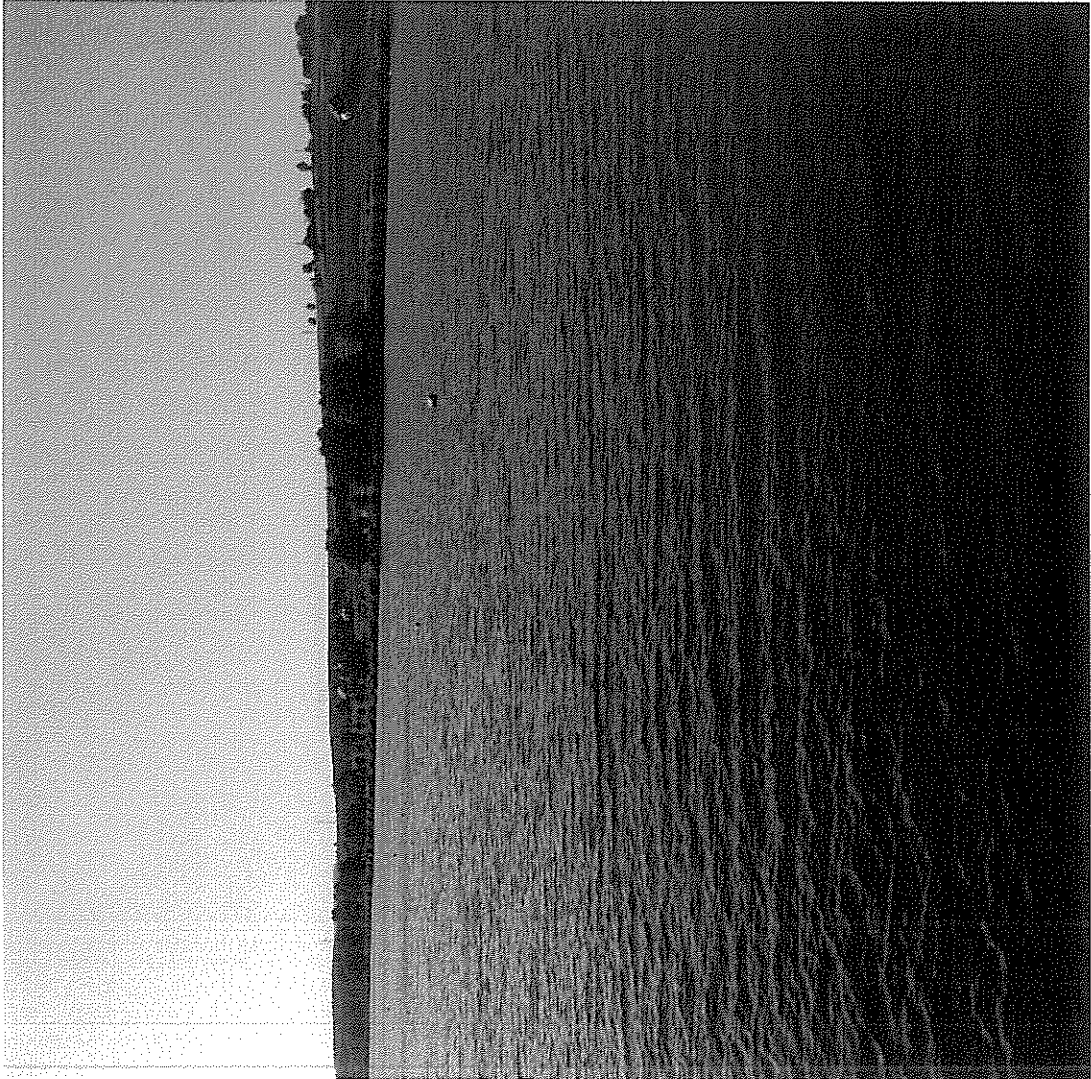

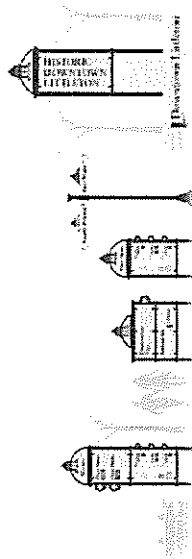
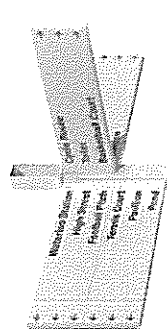
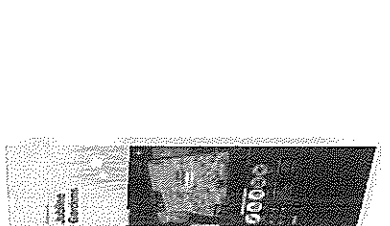
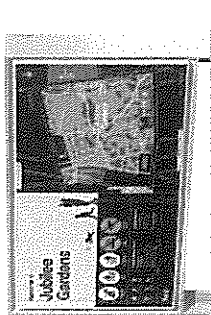
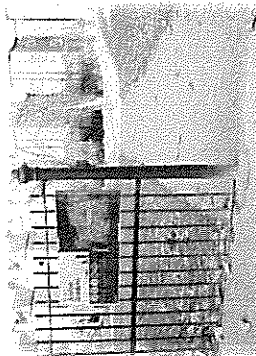
25

26

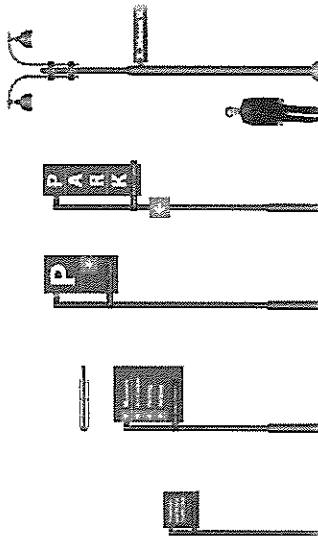
A TÓPARTI ÜDÜLŐTERÜLET

Számos példa van már rá a világban, hogy települési szinten alkalmazták az arculattervezést, és egységes arculati elemekkel hangulják össze az információs felületeket.

Amit mindehhez hozzá lehetne tenni, hogy tekintettel arra, hogy számos kistépelülés egymáshoz ilyen közeli, és ennire szorosan összekötődő múlttal és jelenlétet, az egységes arculati elemeket érdemes kiterjeszteni akár kistérségi szintre is. Ha mindezt egy kidolgozott jelendszerrel együtt alakalmazzuk, elősegítjük a könnyed tájékozódást az információk tengerében.

Figyelembe véve a környék ipari adottságait, a kisvárosi mi-
lőt, illetve kültérben használt felületekkel szemben támasztott
alapvető időtállósági igényt, az egységes kialakításra töre-
kedve különböző kovácsolt jellegű vagy lakatos szerkezeteknek
célzerű előtérbe kerülniük. A számos fából készült különbö-
ző hordozófelületnek nagy divatja volt a közelmúltban, és nem
állták ki az időjárás a viszonyosságait. Ugyanúgy elmondható,
hogy sok és sokféle idejélt, kint felejtett, előregedett, meg-
rongálódott hirdetőfelület rontja a településképet, melyek fel-
számolásáról vagy karbantartásáról eredeti elhelyezőjük nem
gondoskodott. Mindez egy hosszú lávú, átgondolt folyamattal
megvalósítható, és idővel valamennyi felület lecserélődik egy
kívánt kép elérése érdekében.

INFORMÁCIÓS FELÜLETEK 6

Az információ hordozó felületek megjelenésével új közlé-
si forma nyírt teret magának a világban. Virágkorát a husza-
dik században érte el, amikor egyre harsányabb, nagyobb,
impulzívabb felületeket próbáltak létrehozni, ezáltal nagyobb
kerülve az emberekhez, egyre több és dierkebb üzeneteket
igyekeztek eljuttatni nekik. Az információk tartalmától és cél-
csoportjától függetlenül aztán a felületek differenciálódni kezdtek,
idővel eljutva minket a mai állapotokig, amikor az egyes ku-
lönöző felületek sokfélesége és mennyisége inkább zavaró,
mint impozáns.

A huszonegyedik század embere aztán újabb kihívás elé állítja
a szemünk elő színes, dírt üzeneteket kreáló szakembereket.

A mai információknak rövidnek, tömörnek, piktogram-sze-
rűnek kell lennie, mert az idő amit a szemrevételezésükre for-
dítunk már csak pillanatokot jelent. Ezáltal minden egyes in-
formáció továbbra is tolakodva, egymást túlharsova tölti ki
perifériánk minden terét.

Az első és legszembetűnőbb feladat, hogy valahogyan rend-
szert kell szabni a felületek rengetegének, szelektálni, helyü-
ket és elhelyezéseket meghatározni és szabályos keretek közé
szorítani. Mindezt elsősorban azért, hogy a kialakult kaotikus
képet, az oszlop- és táblaródt, a szaz meg százfóle hordozó-
felületet egységesítve harmónikusabb látványt érjünk el.

Meg kell különböztetni a hordozófelületek információtar-
talmát aszerint, hogy közérdeklő, utbaigazító, vállalkozást hirdető,
vagy cserélhető reklám- és hirdetőshordozó-e, illetve hogy a
település mely részén helyezkedik el.

Figyelembe kell venni, hogy a digitális kijelzős, esetleg aktív
illetve interaktív felületek újabb lehetőséget hordoznak az in-
formáció átadás területén. Hasznosításuk mind a reklám, mind
a közérdeklő hirdetések területén nagy felületeken könnyen el-
képezhető kisvárosi környezetben is, de a gyalogos közlekedő
szintjén a közlekedőfelülettel is rendelkező információs berende-
zések is kapcsolódhatnak mind a településképi, mind egy digi-
tális faluképi rendszerhez.

Bár egy kistépelülésen első nekifutásra nehezen értelmez-
hető - mondjuk - a hirdetőfelületek reklámelhelyezések rend-
szerbe foglalása, azonban, ha kitérjünk valamennyi infor-
mációhordozó felületre a közúti táblákon kívül, akkor egy olyan
kép tárulhat eléünk, amikor minden a maga megszokott helyén
és formájában elérhető, közérthető módon jelenik meg az
egész településen.

A legkivánatosabb elérendő cél tehát az információs felületek
kapcsán az egységes és harmónikus megjelenés.

AJÁNLÁSOK 7

A településkép alakítására vonatkozó ajánlások tekintetében a korábban megismert szolgáltatókcs útifalu-karakter, amely megőrzése kapcsán fontos megfogalmazni, hogyan célszerű a jövőben egy-egy épületet és környezetét tervezni.

A falu területét elfoglaló szolgáltatókcs falusias területek leendő épületei és átalakításai képeznek egy gondolati egységet.

Mind ezt kiegészítik a közterületek alakítására és használatára vonatkozó ajánlások, illetve a település zöldfelületeire és zöldterületeire és ehhez szorosan kapcsolódva a vizes élőhelyek, vízpartok természetközeli hasznosítására megfogalmazott célkitűzések.

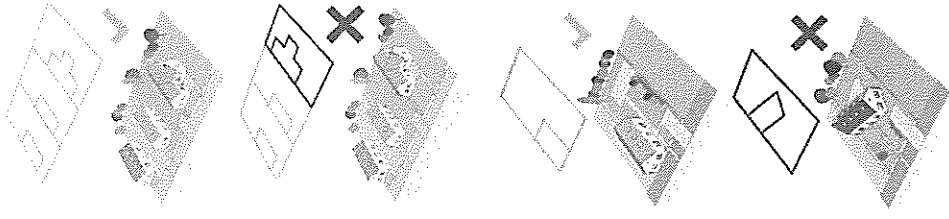
Függöttlenül a megállapított karakterektől az ajánlások foglalkoznak az:

- épületek telepítésével - a telekre és a terepre illesztés sajátosságával,
- a telek és udvarhasználatával
- az egyes épületek arányrendszerével
- az egyes épületek anyag- és színhasználatával

Épületek elhelyezése - telepítés

Jól olvasható a utcakialakult rand, amihez igazodni szükséges és fontos. A jellemzően északi oldalra települt fésűs beépítés kapcsán talán csak annyival szükséges mindent kiegészíteni, hogy új épület elhelyezése, meglévő bővítése, ahol megmaradt egy-egy korabeli utcaszakasz, szemközti nem tervezünk attól eltérő tömeget az utcáfronton, és attól 4-5m-nyi mélységben.

A terephez való illeszkedésnek kialakult módja van. A gerincen épített épületek elhelyezését terepalakítás nélkül meg tudták oldani. Tekintettel a tereg terepviszonyaira, talajszelvényező és vízrajzi viszonyokra, továbbra is kerüljük a durva terepalakításokat.

AJÁNLÁSOK 7

Épületek arányrendszere

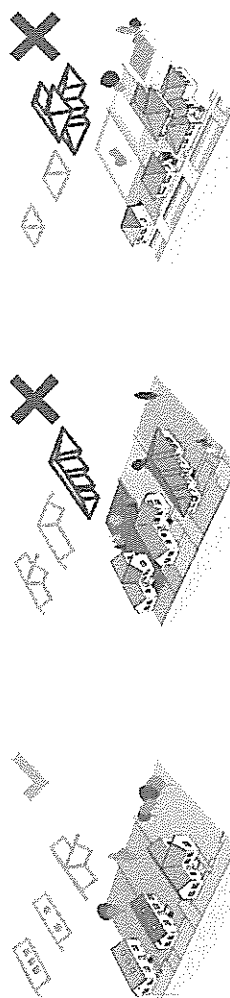
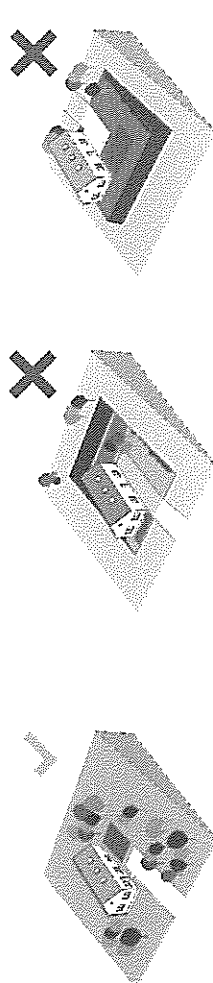
Országsszerte elmondható, hogy a helyi népi építészettől mindig egészen egyszerű feltételek formáltak olyanná, amiből aztán lekepezhetünk különféle tudományosan raaggatott jellemzők egész halmazát. Az egyes területeken használt építőtechnológiák, építésztervezetek, az ezekből létrejövő szerkezeti fasztfávok, épületegyüttes tömegek, tömegek bontása, épületek esetleges szintszámai mind-mind abból alakultak ki, hogy alkotójuk helyben, lakókörnyezetében milyen építőanyagokhoz és technikai tudáshoz ért hozzá, és ezt miként bírta egyéni igényéhez igazítani. Egy korabeli, főként mezőgazdasági termelésen, önálló gazdálkodáson alapuló társadalomban az egyes egyének, családok igényei és lehetőségei alig különböztek egymástól és a fenti jellemzők egységes, közel azonos jellemző épületekből álló településképeket eredményeztek.

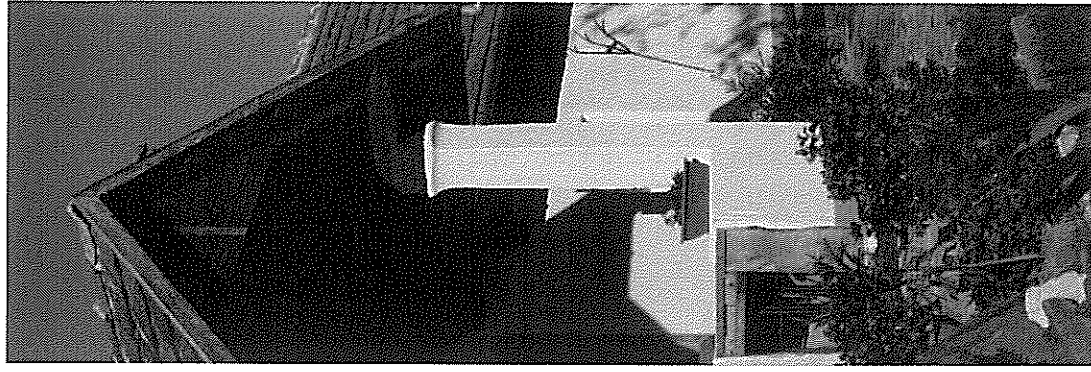
Az épületek szélessége, magassága, hossza, tömegforralása, alaprajzi elrendezése tehát a lehetőségekhez mérten alakult ki, és alakított ki egy jellemző arányrendszert, amely aztán általánosan elterjedté válva és fennmaradva napjainkig hozzájárul a településképhez.

Térségünkben a szerkezeti fasztfávok illeszkednek az országban általános 5m közruli mértrendbe, ezáltal a keskeny tömegek váltak jellemzővé. Az épületek ritkán nyúltak hosszúra, 2-3 helyiség után a gazdasági épületek helyezkedtek el. Az épületek magassága a lakó részek esetében 3-3,5m-es ereszmagassággal egy pajta esetében akár 4,5-5m-es ereszmagassággal is bírt, főleg a lejtő felőli oldalon. Összességében tehát, egyenes vonalú, keskeny, tereptől függően változó magasságú épültömegek, helyenként lépcsősen követve a lejtést. A tapasztalt mellék-tömegek, szépen metszett felépítményekkel vagy akár fényereg tetővel eresz alatt csatlakozva, és az épületek melletti szőőlugások mintegy lapostetős toldalókként bontják tovább a fő épültömeget.

Épületek arányrendszerét úgy célszerű megválasztani, hogy:

- a hagyományos kialakult fasztfávok megtartásával
- többzetes épület esetén is keskeny fasztfávot tartva,
- egyszerű, egyenes magastetős formával,
- alacsony hálalás, vagy lapostetős mellék-tömegekkel
- nem kizárólagosan, de jellemzően álló arányú ablakokkal
- melléképítményeket a főépület mögött elhelyezve
- a térség építészeti hagyományából a telepítés és tömegformálás megszokott harmonizációjában.

AJÁNLÁSOK 7

Falusias területek

Udvarhasználat
burkolt felületek, növényzet és kerítések

Amennyiben sikerült az épület helyét és tömegét jól megválasztani, az udvaron fennmaradó területek jó felosztása is könnyen, praktikusán kapcsolhatóvá válik.

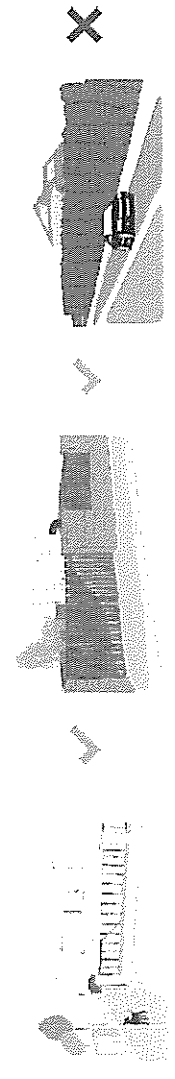
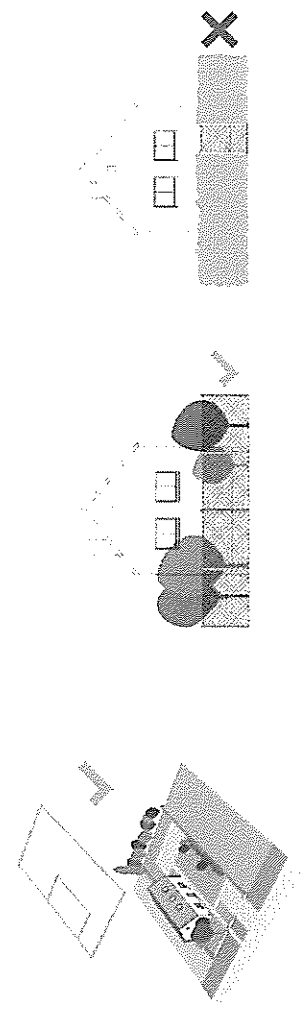
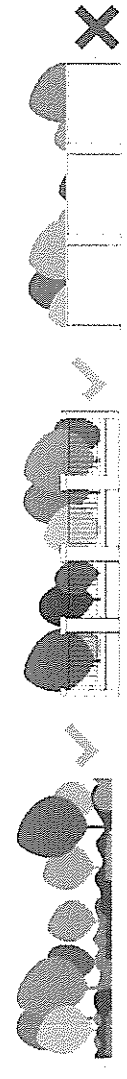
Míg egy építési tervet közösen elhelyezett összetett tömegű épület nehezen kezelhető és rosszul kihasználható területet hagy meg maga körül, addig egy egyszerű keskeny tömeg, valamely oldalhatár irányába eltolva lehetővé teszi, hogy nagyobb egybefüggő felületeink keletkezzenek.

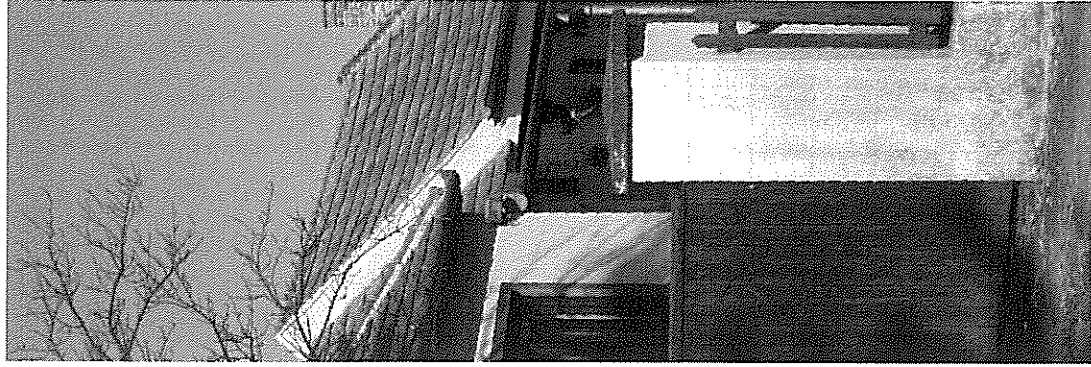
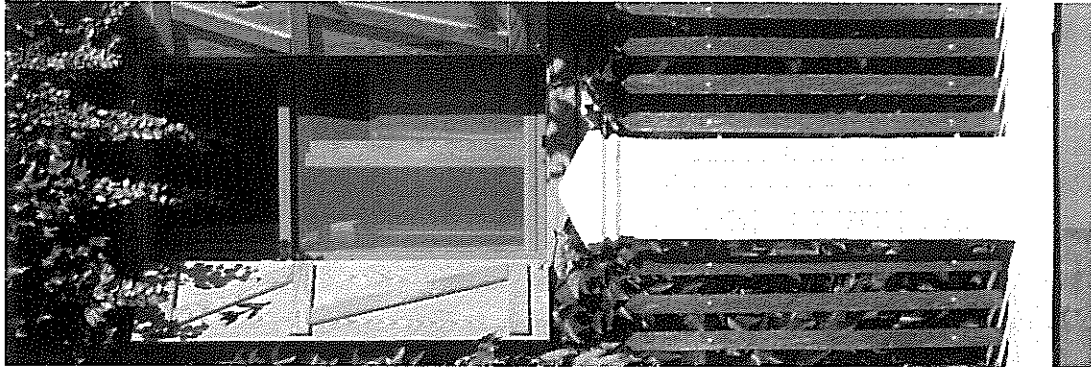
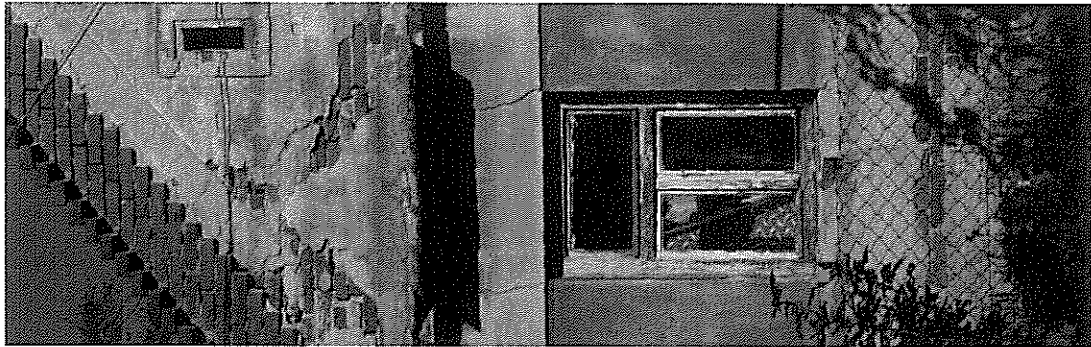
Praktikusnak tűnik ugyan, de nem tesz jót a településképeknek a telekbejáratra direkt módon rányúló garázsbejáró és gyalogos főbejárata. A melléktereket a főbejárattól függetlenül, vagy alárendelt épülettömegben valósítsuk meg. A nagy egybefüggő burkolt felületek szintén idegenül hatnak falusias környezetben, hősíllapításuk is nehezekebb, mint ha keskenyebb burkolati sávokat választanánk. Ügyeljünk a csapadékvíznek megtartására, hogy lehetőleg saját területünkön elszikkadhassanak.

A történeti tájban a térségben a telekhatárra épített utcafronti kerítés jellemző. Tömör lábazzal, pillérekkel, áttört mezővel. Ezt sovénnyel kombinálva el lehet képzelni, de ne készítsünk tömör magas kerítéseket. Az előkertek mérete jellemzően kicsi, ezért a kialakuló zugok használhatatlanná válnak, az épültre való ráhatást akadályozzák.

Az udvarhoz tartozó hagyományos növényzet általában gyümölcsfából, szőlőlugasból, veteményeskertből és a lakóépülethez előkertként csatlakozó virágoskertből állt. Az örökzöldek megjelenése a lakókörnyezetben a 20. század második felére tehető és általánosan kerülendő.

Az épület közvetlen környezetét úgy célszerű alakítani, hogy:
-a lehető legnagyobb egybefüggő zöldfelületek maradjanak
-a burkolt felületek sávszerűen jelenjenek meg
-lehetőleg lombhullató fakkal árnyékoljuk a lakóépületeket és a burkolt felületeket
-lehetőleg szintet használjunk lombhullató soványokat
-hozzunk létre átmeneti teret az udvaron, legyen helye a megtervezésnek és az udvar inkább a természeti környezethez tartozzon, mint az építetthez. Lakókörnyezetben parkfák és örökzöldek helyett válasszunk gyümölcsfákat, termő bokrokat: telepítsünk egybefüggő virágzó földeket, kerítsük az utcafronton, pillérekkel, áttört mezővel készítsük.

AJÁNLÁSOK 7

Épületek anyag és színhasználata

A térség klimatikus viszonyai, az általában magas relatív páratartalom, a magas éves csapadékmennyiség a kevés napos órással együtt, az épületek külső felületképzésénél hamar meghatározóvá tette a vakolt felületeket.

Kövés kivételtől eltekintve a téglafelületek is felületi zárást kaptak, csakúgy, mint korábban a tömcsfalak. A természetes kővek jelenléte nem alakult ki.

Leginkább jellemző az egyenes vágású téglaanyag csorép a környéken. A szokásos összkép tehát vakolt felületek, és cserépfedés kombinációjából áll össze. A vakolt felületek színezése kapcsán elsődlegesen a mésztömlő alkalmazása volt szokás a nemcsakolatok megjelenése előtt, főként illetve a színezett mészfestékek formájában túlnyomórészt világos, tört színek domináltak, majd a huszadik században egyre inkább intenzív színek is előtérbe kerültek, de a sárga és a fehér dominált.

Mind az épületeken, mind pedig a kerítések vakolt felületein megjelentek vakolatdíszek, eltérő színekkel díszített felületek.

Ha a térségre jellemző homlokzati anyag és színhasználatot alkalmazzuk és harmónikus megjelenésre törekszünk, akkor:

- a homlokzatok vakoltak, színesek, nyelvége felületekkel
- horamia cserépfedést használunk, síklomozsal kombinálva
- egy épületen háromnál több anyagot vagy színt nem használunk, a színezésben
- mindig a sötétebb színek kerülnek lejjebb, az épületen felfelé világosodva, több szín alkalmazása esetén
- az egyik legalább 85%-ban legyen jelen az épületen
- az épületek színválasztása nála a közvetlen épített környezetnek megfelelően válasszunk

Figyelemre méltó, hogy esetünkben nem a hófehérre meszelt világ a megszokott, hanem élénk, telített oxid színek is megjelennek.

Figyelemre méltó, hogy esetünkben nem a hófehérre meszelt világ a megszokott, hanem élénk, telített oxid színek is megjelennek.

-ne használjunk neon színmintákat, és telített, élénk színeket vagy egybefüggő felületeket

-ne használjunk a térségre nem jellemző kőburkolatokat

AJÁNLÁSOK 7

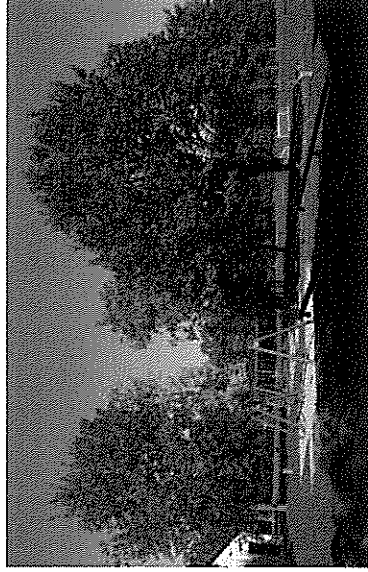
Köztérutak alakítása

A háromszintes növényzet megléte minden esetben törekedni kell. Sőt, a közterületi alkalmazása indokolt; utakat kísérő kanyargása régóta a tájkép természetes velejárója a környéken. Itt is ajánlatos a tájban jellemző lombhullató sötétzöld növények alkalmazása, elsősorban 1–1,5 m magas nyírt enyhén ívelt gyertyán sávokkal.

Köztérutak évelő virágágyak esetén éven át díszítő eltérő virágzású idejű kertészeti fajok társításával, inkább intenzív zárt foltokban díszíthetünk, mint laza láncú sávokban.

Vizes élőhelyek, vízpartok, mélyfekvésű, lefolyástalan vízi területek a település zöldfelületi rendszerének megőrzésére használható elemek. Növényvilágukhoz a környék élővilágának vízközeli növényfajából célszerű válogatni. Különösen gazdagítandó a településközpont égerligeteket, fűzcsoportokat, de akár lombos keményfák megjelenése a gondozott környezetben is. A patakpartok, tópartok környezete lehetőséget adhat az emberi jelenlétre. A vízparti területek gondos karbantartásával tovább gazdagíthatjuk a település természeti adottságainak széles tartományát.

Esetünkben törekedni kell arra, hogy az alakított, fenntartott közterületek képe a inkább a természetközeli állapothoz közelebb, mintsem városi parkokhoz, de burkolatainak a 21. sz. sz. zóna állapotokat kell tükröznie.

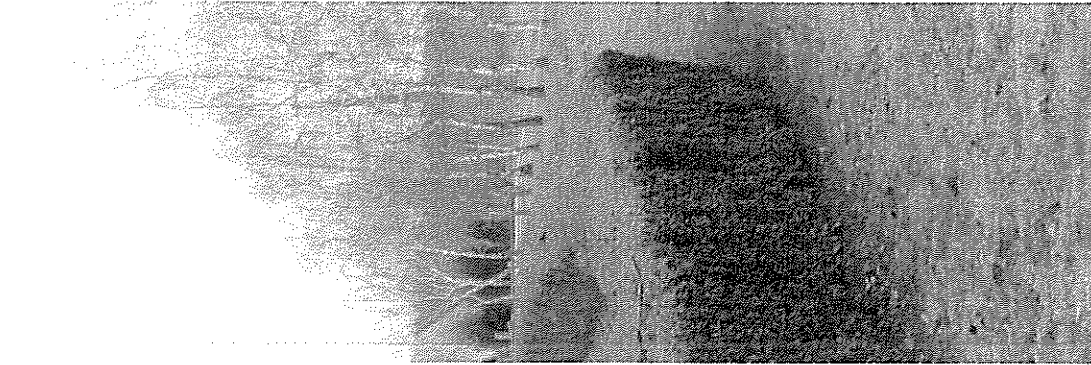
Köztérutak alakítása

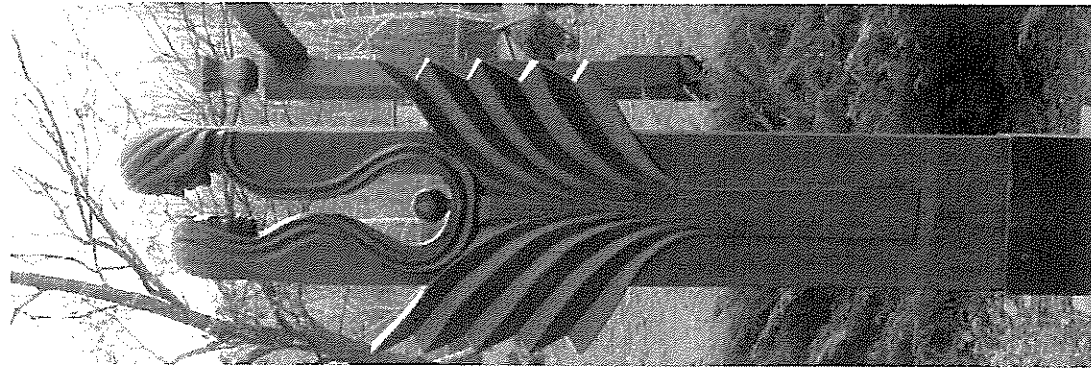
Falusi közterületek, burkolt felületeknek nincs történelmi-lag kialakult hagyománya. A sármantestítés első időszakában megjelentek a beton, illetve aszfalt felületek a közterületek környékén. Az utóbbi időben számos út kapott kavicsolt felületet, tömörített zúzottkő sávokat. A jövő feladata lesz a szükségessé váló az átgondolt és egységes közterületi állapotok előléte. A burkolt felületek, köztérutak, utcák, tervek kialakításánál fontos lesz a klímadátok figyelembe vétele, különös tekintettel a vízelvezetés, illetve a helyben szikkasztás megoldására. A burkolatok tervezésénél a kísérő gyepfelületek és többszintes növényzet egyidejű tervezése, a közterület-fenntartás szervezése a stratégia része kell, hogy legyen, hogy valóban minőségi közterületalkításról beszélhessünk. A burkolatok anyagának minőségének, fajtájának típusának kiválasztása - kapcsolódóan az utcabútorok, egyéb közterületi elemek összehangolásához - koncepcionálisan végiggondolva a településcsoport arculatvezetésének része kell, hogy legyen. Ha a visszatérő burkolati elemek fő funkciójuk kiegészítésén túl vizuális kapcsolatot is teremtenek, nagyban hozzájárulnak egy jellemző településképhez.

Egy ennyire természetközeli településen nehezen értelmezhető a közterületi növényzetek, parkok fogalma. Míg a tart a természeti terület és hol kezdődik a tervezett zöldfelület-kérdéshatár, joggal. Egy-egy központi teresedés esetében azonban elkerülhetetlen gondozott közterületi zöldfelületek beszélni, de például az erdősávokon átvezetett utak esetében már indokolatlannak tűnnek a fasorok.

Parkfák kiválasztásánál: a nemesített kerészeti példányok mellett célszerű gyümölcsfákhoz a régi tájalkák használatát, illetve a természetes erdőalkotóink közül elsősorban a tölgyek, illetve a helyi parkosítási hagyományokhoz illeszkedve korcsok vagy gyertyán ültetése. Szóvalként is javasolt nagyra növő alma, kőris fajok, szelídgesztenye illetve tölgyfélék telepítése.

Épített környezet mentén kerülendő a magas, zárt fajú örökzöldek használata, fenyő- és tujaalkák alkalmazása, mivel kedvezőtlen hatással vannak az aljnövényzetre, és túlzott optikai zárást adnak. A meglévő túlnyomórészt a hetvenes, nyolcvanas években megjelenő divatként ültetett, mára túlnőtt udvari lucokat és ezüstfenyőket mielőbb lombos fákra kell cserélni.

ZÁRSZÓ 8

Melyek a fejlődés lehetőségei egy olyan időszakban, amikor a falvak lakóinak életmódja elszakad a több évszázadon át megszokottól?

A lakosság igényei változtak. A települési táj mindennapos fenntartása magától érthetődő volt. Mára megoldandó feladat. A megváltozott életmód és életkörülmények új kihívások elé állítják a települést. Ezek már a 21. század kihívásai.

Ha a település adottságai közül az erősségeire akarunk összpontosítani, akkor a legelső a gazdag természeti környezet közele. Megőrizve azt, az épített környezetbe is tudatosan integrálva nem csak magasabb lakóminőséget, hanem valódi élettereket hozhatunk létre, továbbadva a táji örökséget az utunk következő generációknak. Megőrizve az egykor ebbe festőien beleillesztett épületeket, környezetüket, kapcsolataikat egy célravezető módja mindennek.

Érzőkény, kétértelmű dolog ez. Ki fogja megtenni, és miért?

Amíg egyik oldalon rendeltileg előírjuk valaminek a változásmódot, addig a másik oldalon felvállaljuk, hogy lehet, hogy pont a túlzott korlátozás vezet a teljes és visszavonhatatlan megsemmisüléshez. A település korábbi épületállománya, ide értve nagy számú korábban védett épületet az elmúlt tíz évben nagy átlagromlásra esett át. Sok áll üresen, lakatlanul. Az új építései sok esetben vonzóbb, mint a régi kényszerű megmentése.

A leghatékonyabb értékmegőrzés az önkéntes, személyes és közösségi szándék!

A közösségnek magától kell akarnia. Amit a faluban látok, az annak a közösségnek a lenyomata. Egy település köpe, a település arculata az ott élő közösség arculata. A közösség arculatának formálása pedig nem csupán egy szűk csoport feladata. Ami a települési tájban, az alakuló városképben megjelenik, épp ezért mindenké. Objektív felelőssége van benne minden ott élőknek.

A falu él.

... és időben és térben változik. Nap mint nap alakítják a benne élő emberek. Hogy holnap milyen lesz, az az egyes egyéni és a közösségtől egyaránt függ. Ha a könyv hatására a település arculata és élete közege a közösség egyre több tagjának fontossá válik, akkor a falu és a falusi közösséget alkotók minden tagja nagy eredményt ért el egy folyamat első lépéseként.

A változás állandóságát nem lehet kőbe vésni. Az arculati kézikönyv csak egy pillanatkép.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

<http://www.gerekerat.hu/>
<http://www.gerekerat.hu/>
<http://www.gerekerat.hu/>
<http://www.gerekerat.hu/>

IMPRESSZUM:

Készítette:
Bócsai Balázs
Déri Miklós
Kiss Gábor

Gerekerat, 2017